

Narodne
pripovedke in pravljice.

Zbral
Prostoslav S. Sekolov.

[Medeljski France]

V Ljubljani.

Založil in izdal Matija Gerber.

1889.

108525

108525

Tiskala „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

DFZ 858/1951

Vsebina.

	Stran
Pet godcev	5
Kako je Bog psa stvaril	8
Dva popotnika	9
Špelica	11
O hudobnej mačehi	13
Ropar in hlapec	16
O zlatej gosi	18
Nečem biti župan	20
Žid v trnji	22
Trije bratje	25
O vražji volni	27
Pedenj dolg, laketi dolga brada	34
Vrag opeharjen	36
O železnem tiču in o kraljeviču	38
Pripovedka o treh bratih	46
Sedem laži	47
Kako so sode iznašli	50
Zlata ptica	51
Drži prisego	53
Kako so se trije bratje rešili iz zlodjeve sužnosti	56
Zlati golobček	60
Kazen po smrti	62
Kako sta se mož in žena pomirila	64
Stár vojak s tremi krajcarji	65
Zakleta deklica	67
O močnem kovaču	68
O mačjem oraču	73

Pet godcev.

Mesar je kupil vola, pa ga je prignal domov. Šel je v hišo po nož, vola pa je pustil zunaj nezvezanega. Hotel ga je zaklati. Med tem pa je vol ušel ter se je napotil po svetu. Hodil je že dolgo, pa je srečal psa, kateri ga je vprašal, kam da gre. Vol mu odgovori, da gre po svetu sreče iskat.

„Vzemi še mene seboj,“ pravi mu pes.

„Kaj hočeš ti z mano hoditi,“ odvrne mu vol, „ker, ako bi jaz le jedenkrat mahnil s svojim repom, zacvilil bi ti, da bi vsa zverjad pritekla skup.“

„Mar misliš, da jaz nič ne znam,“ pravi mu spet pes. „Kogar jaz s svojimi zobmi primem, ta me dobro pozna, kdo sem.“

„Ako je tako, pa hodi z mano,“ reče vol.

Potem sta šla dalje, pa sta srečala oslička, katerega sta tudi vzela seboj. Potovali so dalje in prišli so do mačka, kateri jih je tudi prosil, da bi smel potovati z njimi. In vzeli so ga seboj. — Ko so pa prišli do neke vasi, srečali so petelina, kateri se je tudi z njimi podal po svetu.

Tako so zdaj vol, osel, pes, mucek in petelin skupaj potovali, pa so prišli do jedne velike hoste. Ker se je ravno zmračilo, niso mogli nikjer prenočišča dobiti. Dogovorili so se torej, da pojdejo tje, kjer bodo videli

kakšno luč. Zatorej so poslali muceka in petelina gledat. Maček je splezal na bukev, petelin pa je zletel na hrast in res sta zagledala v bližnji grapi luč. Napotili so se do tiste hiše. Tam pa so stanovali roparji, ki so ravno imeli veliko pojedino in veselico.

Popotniki pa so se zmenili že poprej, da bode vsak šel pred jedno okno, pa bodo začeli vsi skupaj vsak svojo pesem peti. — In res; ko pridejo do hiše, postavijo se vsak pod svoje okno, pa začnejo gôsti: vol je tulil, pesek lajal, osel rigal, mucek mjavkal, a petelin kukurikal. Roparji so se jako prestrašili te nepričakovane zdravice, pa so začeli na vse strani iz hiše bežati.

Kakor hitro so pobegnili, odpravila se je nova družina v hišo na pojedino. Pa so jedli in pili, da jih je bilo veselje gledati.

Med jedjo so se začeli pogovarjati, kaj jim je storiti, kam naj bi šli spat.

„Jaz grem v hlev,“ pravi vol, „ti pesek boš na dvorišči, osel pojde v hlev za vrata, mucek v peč, a petelin pa na kljuko hišnih vrat!“

Rečeno, storjeno. Roparji so hoteli zvedeti, kaj se je na njihovem domu zgodilo, pa so zato jednega poslali gledat.

Ta gre na dvorišče, toda ko je prišel tje, vgrizne ga pes, kateri je ondi ležal, večkrat v noge in ga zapodi na vežo. Ko je stopil na vežo, videl je v peči žrjavico, pa si je hotel prižgati luč, da bi pogledal bolj natanjko, kaj se je zgodilo. A v peči ni bilo žrjavice, nego so se muckove oči tako svetile. Ko ga je pa ropar misleč, da je to žrjavica, sunil v oko, razjezil se je maček, pa mu je skočil na glavo in ga je do dobra opraskal. Ropar ni vedel, kaj mu je storiti; hotel je pobegniti v sobo, toda ko zgrabil za kljuko, da bi odprl vrata, skočil mu je petelin v obraz, ki je ondi sedel ter ga je hudo oključal in s perotmi obtolkel,

toliko da mu ni oči skljuval. Zdaj se ropar obrne nazaj, beži čez dvorišče, kjer ga je spet popadel pes in skoči v hlev. Ali tukaj je še le naletel na pravega. Vol ga je namreč s svojimi rogi iz kota v kot metal, osel pa s kopiti tolkel. Vsemu krvavemu in obtolčenemu se vender na zadnje posreči, da srečno uteče k svojim tovarišem, kateri so ga že težko čakali. Ali zdaj so se še le prestrašili, ko so zvedeli te grozne novice.

„Ko sem prišel na dvorišče,“ začel jim je ropar pripovedovati, „vgrizla me je neka majhna žival tako v noge, da sem mislil, da mi jih bo odgrizla. Da se ji umaknem, hitro skočim v vežo, kjer sem mislil narediti luč. Segel sem zategadelj v peč, ali ondi je spet sedela čudna stvar. Ko jaz pomolim roko v peč, da bi vzel žrjavice, skočila mi je spet neka druga žival meni nič, tebi nič, v glavo ter me do živega opraskala. Hotel sem pobegniti v sobo, ali na kljuki čakalo me je spet nekaj, skočilo mi v glavo in me z nekakšnim perjem in trnjem strašno otepalo. Prestrašil sem se ter skočil v hlev, a ondi me je nekdo nasadil na gnojne vile, metal me je iz kota v kot ter me s kovaškimi kladvi nabijal, da je bilo joj! Svetujem vam, ako hočete zdravi in veseli biti, ne hodite nazaj; kajti če se vrnete, bo še vse huje. Pa če tudi vi greste, mene ne spravite tje drugače, kakor mrtvega; kajti jaz predodro vem, kako je ondi. Prestrašili smo dosti ljudi in jih pregnali, a to se ne dá pregnati!“ Ko so roparji to slišali, začeli so bežati in še dandanes beže po hosti, če se še niso kje vstavili. — Vol, pesek, osliček, mucek in petelin pa so še dolgo živeli v tistem kraju ter se gostili s stvarmi, ki so jih roparji tje nanosili.

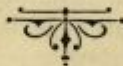
J. P.

Kako je Bog psa stvaril.

Za časa, ko je Noe tesar ladjo, da sebe in svoje ohrani pred potopom, kateri mu je Bog obvestil, nagajali so mu ljudje, kakor je znano v hudobiji svoji. Motili so ga jako pri njegovem delu. Kedar je zaspal, ali se oddaljil od svojega posla, raznosili so mu ne samo njegovo orodje, nego so mu celo mostnice in bruna pokradli. Noe se potoži Bogu in on se ga usmili. Zapové mu jeden vogel od bruna odrobiti in reče: „S tega bodi pes, zvesti stražitelj tvojih reči!“ Kakor je Vsemogočni rekel, tako se je tudi zgodilo in zdajci je pes lajaje drkal okoli ladije. Ljudje pa so nehali odslej Noetu nagajati.

Sekolovec.

Dva popotnika.

Potovala sta nekoč dva popotnika po svetu. Dospevši v jedno krčmo, pila sta polič vina, a nista ga mogla plačati, ker sta imela premalo denarja. Zaradi tega jima je krčmarica vzela klobuka ter ju zapodila iz hiše. Nista vedela ni kod ni kam, pa sta prišla na pokopališče. Ker je pa hudó dež lil, stopila sta v mrtvašnico. Jeden se je vlegel v rakev, drugi pa je vsel v kot ter se tam naslonil. O polunoči je dospelo dvanajst roparjev, ki so prinesli dosti denarja. — Glavar reče unemu, ki je na novo prišel ž njimi in prinesel največ denarja, podavši mu svoj meč: „Ako unemu v kotu sedečemu na mah odsečeš glavo, boš od danes naprej ti moj meč nosil!“ Ropar z mečem zamahne, popotnik pa, ki je sedel v kotu, skoči pokonci in zavpije: „Pomagajte mi vsi mrtvi!“ Njegov tovariš v rakvi se vzbudi in vrže pokrov doli na tla; roparji se prestrašijo in zbeže in ves denar pustijo v mrtvašnici. Čez nekoliko časa pošlejo jednega nazaj pogledat, kako da je. In ravno med tem pogovarjala sta se popotnika, kako srečna bodeta in koliko denarja bo jima ostalo, ako roparjev ne bo nazaj. „Kako sva midva srečna zaradi tistega krajcarja, ki nama ga je manjkalo pri računu in zaradi katerega naju je krčmarica spodila!“ In to je slišal ušesa nastavljaoč

ropar, pa je razumel vse narobe. Povedal je svojim tovarišem, da je toliko mrtvecev prišlo skupaj, da pride od njihovega denarja na vsacega samo pol krajcarja, ker ravno so sklepali račun. — Od tistega časa še zmiraj roparji okolu kradejo, bogatinom pa ni treba potovati.

J. Podzemeljski.

Špelica.

Pol ure hoda od Poličan proti svetim Goram dospé se po veliki cesti do Jeličine jame (duplje). Kdo je bila Jelica in zakaj se jama po njej imenuje? — Čujmo, kaj si narod o tem pripoveduje.

V davnih časih je živela v oni jami Špelica, orjaško dekle, visoke postave in močna, kakor nihče drug na sveti. Bila je tako močna, da je ustavila z jedno roko visoko naložena „parizarska“ kola in da je polomila z majhnim trudom vsa kolesa. Pomorila je voznike, ki so nevedoči za Špelico ali s prevelikim zaupanjem na se šli memo Špeličine jame; oropala je vozove in spravila je vse v svojo dupljo. Vsak dan je snedla ondi vola, ki ga je ugrabila pastirjem in ga potem spekla. — Pit pa je hodila k nekemu krčmarju, ki je bil blizu njenega brloga. Groza in strah je bila Špelica vsej okolici, ker je nihče ni mogel premagati. A kakor bo prišla nam vsem enkrat zadnja ura, tako je prišla tudi Špelici. Da je prišla morda prerano, bila si je kriva pač sama.

Bilo je necega poletnega dné, ko je Špelica pila pri krčmarji rumeno vince. Krčmar je sedel pri peči pušéč svojo pipo in pripovedoval je Špelici, kako se je ves svet boji; hvalil je njeno moč češ, da ga ni na svetu človeka, kateri bi njo premagal.

„Da! da!“ reče Špelica ponosno — „prej me ne bodete premagali, dokler ne vržete take obleke na me, katera je bila uro poprej še suh lan!“

Krčmar si je to dobro zapomnil in poklical je hitro po Špeličinem odhodu mnogo teríc, ki so hitro lan potrle; mnogo predic, ki so kodelje spredle; mnogo tkalcev, ki so niti potkali in več krojačev, da bi obleko hitro sešili. V jedni uri je bilo vse gotovo.

Ko je prišla Špelica zopet h krčmarji, vrgli so naglo na njo novo obleko in premagana je bila. Žalostna je rekla krčmarju: „Jaz sem bila zvita, ti pa še bolj!“

Vse je bilo veselo, vse je vriskalo in pelo, ko se je raznesel glas, da je grozna Špelica ujeta.

Ljudstvo je hitelo skupaj in pred vsemi so ji odsekali glavó. Njene zadnje besede pa so prê bile:

„Baba je zvita, krčmarji pa še bolje!“

Nedo.

O hudobnej mačehi.

Svoje dni je živela deklica, katera je imela zelo hudobno mačeho. Mačeha sovražila in prezirala je svojo pastorkinjo, kar jo je le mogla. Da jo čim bolj muči, poslala jo je po snegu jagod brat. Pastorkinja bila je zelo žalostna, ker je vedela, da je nemogoče jagode po snegu brati. Vender se je napotila, zanašajoč se na pomoč božjo v gozd. Na poti srečala je vetre. Oni so se ustavili in jo povprašali, kateri veter je božji. — Deklica nij nič pomišljala, nego prijazno rekla: „Vsi vetri so božji, Jug pa najbolj, zato ker tako toplo piha.“ Vetri posebno pa Jug, bili so s tem odgovorom zadovoljni in so tako toplo pihali, da se je ves sneg stopil, v gozdu so pa lepo rudeče jagode zrasle. Vesela nabrala jih je deklica polno košarico. Vender ko jih je prinesla domov, ni bila mačeha z njimi zadovoljna, češ, da jih je premalo prinesla. Poslala je torej še jedenkrat svojo pravo hčerko v gozd po jagode. Tudi ta je srečala vetre. Vetri so jo povprašali, kateri veter je božji. Ona jim je jezno odgovorila: „Vsi vetri so vražji, Burja pa še najbolj.“ Vetri so se razsrdili, jo prijeli in jo takó pretepli in izprepihali da je na pol živa prišla domov. Domá jo je mati milovala, svojo pastorkinjo pa kregala in tepla, češ, da je ona kriva da so njeno milo hčerko vetri tako pretepli. Da se jej osveti, poslala jo je z vrečo pepela v vražji mlín, misleč, da jo

bodo tamkaj vragovi razstrgali, ker bode z njimi plesala. Žalostna je odšla sirotica v vražji mlin, ali nij hotela z vragovi plesati, čeravno so jo zelo nagovarjali. Vragovi nasuli so jej zató v vrečo mesto pepela bele pšenične moke. Vender mačeha ni bila niti sedaj zadovoljna, češ, da je preveč črno moko prinesla. „Bodeš videla, kakovo moko bode donesla moja hči!“ dejala jej je oholo in poslala svojo hčer s polno vrečo pšenice v mlin. Ko je prišla v vražji mlin, počela je takoj z vragovi plesati, da se je vsa obtolkla, in domov pa je mesto bele moke pepela prinesla.

Hudobna mačeha nij niti sedaj mirovala. Vsred zime poslala je svojo pastorkinjo s kravo na pašo. Jokaje gonilo je dekletce kravo po snegu, zagnalo jo v grmovje. Tu je počela krava preživati in kedar je izpreživala bila je tako sita, da jo je komaj prignala domóv. Tudi sedaj ni bila hudobna mačeha z njo zadovoljna. Poslala je svojo hčer na pašo. Toda ta nij umela pasti, nego tolkla je kravo, krava počela se je viškati (štrkati); a hudobna deklica si je vse noge obtolkla, ko je za kravo tekla. Od sedaj pasla je vedno pastorkinja kravo.

Nekega dne ogovorila je krava dobro deklico rekoč: „Dolgo časa me že tako marljivo in skrbno paseš, zato te bodem jaz nagradila. Jutri bodo mene zakiali, tebe in pa hčer tvoje mačeha bodo poslali k reki mojih črev prat. Ti vzemi „vampe — često gobanjce“ (del želodca: prebiralnik ali deveti gobec).“ V njih bodeš našla malo škatljico, v kateri je shranjeno mnogo oblek. Katera obleka ti bode bolj ugajala, uno obleci. Kadar se bodeš hotela sleči, reci samo: „Megli ca pred mano, meglica za mano“ in postala bodeš nevidljiva.“

Vse se je tako zgodilo, kakor je krava govorila. Drugi dan so zaklali kravo, pastorka prala je vampe čestogobanjce in v njih našla malo škatljico, katero

je shranila pod neki kamen. Kadar je šla k maši, pregovorila je besede „meglica pred mano, meglica za mano“ postala je nevidljiva, oblekla si srebrno ali pa zlato obleko in tako nakitena šla k maši. Po maši je šla zopet h kamenu, preoblekla se, odšla domov in nihče nij zual, da je ona krasna princezinja v cerkvi siromašna pastorkinja.

Pripetilo se je, da je čez one kraje potoval mlad kraljevič. Šel je v nedeljo v cerkev k maši. Tu je zapazil prekrasno princezinjo v zlati obleki. Čim dalje jo je gledal; tem bolj se mu je priljubila. Ko je minula maša, stopil je brzo za njo, da bi videl, na katero stran bode odšla, da bi znal kam naj bi šel snubit. Ali nekoliko korakov od cerkve zginila je najedenkrat prekrasna princezinja. Dve nedelji dogodilo se je ravno tako kraljeviču. Tretjo nedeljo pa je stopil precej za princezinjo iz cerkve in jej na zlat čevljič pristal (stopil na njega), ona se je pa brzo zmuznila, zginila, a čevljič je pa kraljevič pobral, in ga po celej deželi vsem deklicam pomerjal, vender nobeni nij bil prav. Naposled je prišel tudi do hiše, kjer je stanovala hudobna mačeha s svojo grdo hčerjo in pa dobro pastorkinjo. Dobro vedoč, kako je pastorkinjo lepa in pa boječ se, da ne bi bil črevljič njej prav skrila jo je pod korito, svoje hčeri je pa prste na nogah odsekala, ker je imela zeló velike noge. Kraljevič pomeril ja čevljič grdej hčeri, katerej je bil prav, ker jej je mati prste odsekala. Vender se ni dolgo veselila hudobna mačeha. Petelin zletel je na korito, pod katerim je ležala lepa pastorkinja in zapel: „Kukuriki, lepa deklica pod koritom leži!“ Kraljevičev služabnik, ki je to slišal, preobrn timer je brzo korito. Hitro so pomerili čevljiček lepej deklici, katerej je bil čisto prav. Kraljevič je pa še tisti dan napravil veliko svatbo; jaz sem tudi tam bil, vse videl, dobro jedel in pil, da mi je še sedaj jezik moker. J. P.

Ropar in hlapec.

Bil je poglavar roparjev, kateri je hotel neki bogati grad oropati. Da to bolj gotovo izvéde, preoblekel se je v žensko obleko in se napotil v grad. V gradu so ga z veseljem vsprejeli, ker se je nalagal, da je sorodnica nekega bogatega grofa. Nobeden ni opazil, je ropar, razven grajskega hlapca, ki je opazil pod žensko obleko hlače, v tem ko se je ropar pripognil.

Roparja so dali v zgornje nadstropje spat. Hlapec je bil pameten, pa se je vlegel pod roparjevo postelj. Ko se je ropar razpravil, dal je na mizo mnogo denarjev in veliko knjigo, v kateri je bilo zapisano, koliko ljudi v gradu še budi. Pod oknom so stali roparjevi tovariši in so čakali, da jim poglavar zapové oropati grad. Ropar je šel gledat v knjigo, pa je rekel tovarišem, da še pol grada budí, naj še malo počakajo. Ko je šel gledat vdrugič, rekel je, da še trije ljudje budé. Ko je pa šel tretjikrat pogledat v knjigo, rekel je, da budí še samo jeden, katerega se jim pač ni treba bati, ker jednega bodo že zmagali in ubili. Ali on ni znal, da je to ravno hlapec, ki je bil pod posteljo skrit. Ko je hlapec uvidel, da mora na vsak način umreti, priplazil se je počasi do okna, zgrabil tam roparja za noge in ga skozi okno vrgel takó, da se je ves raztôlkel in na torišči umrl. Potem je pa celi

grad hitro prebudil. Ko so to videli roparji, ki so čakali pod oknom poglavarjevega povelja, prestrašili so se močno ter zbežali. Tako je pogumen hlapec rešil grad propasti. Zato je pa dobil od grofa dosti denarja in povrh še tiste roparjeve in grofovo hčer za ženo, s katero je dolgo in srečno živel na rešenem gradu.

J. P.

O zlatej gosi.

Zivel je siromašen oče, kateri svojim trem sinovom na smrtni postelji ni zapustil ničesar družega, kakor hrast, na katerem si je smel vsak sin jedno leto sekati drv, kolikor je hotel. Prvi šel je starejši sin drv sekat. Sekal je, sekal že dobrega pol dne, pa še ni mogel nič nasekati. Popoludne prišel je k njemu starec, kateri ga je prosil, naj bi mu dal malo kruha. On pa se je zadržal nad njim: „Sam nimam kaj jesti, pa bodem še tebi dajal!“ Minol je celi dan, pa ni nič nasekal ter je moral brez drv iti domov. Drugi dan šel je drugi sin; tudi on je sekal že dolgo časa, pa ni mogel ničesar nasekati. Tudi k njemu je prišel starček ter ga je kruha prosil. Ta ga je pa kakor prvi ozmerjal in spodil. Tretji dan šel je najmlajši brat drv sekat, pa tudi on ni mogel nič nasekati. Prišel je starec ter ga je prosil kruha. A on mu je dal polovico svoje južine. Starec se mu je lepo zahvalil in mu iz hvaležnosti povedal, da bode on drevo posekal, a v hrastovem deblu bode našel zlato gos, katera bode imela čudovito moč, da jo bode tisti, kateri bi jo prijel, držal tako dolgo, dokler ne bo on rekel, da je zadosti. Ko je izgovoril je odišel. Najmlajši sin pa je res našel zlato gos, kakor mu je povedal starec.

Kmalu potem šel je z zlato gosjo po svetu. Prišel je do krčmarja, pri katerem je hotel prenočiti. Krčmar

je imel tri hčere, ki so videle zlato gos, katero je popotnik prinesel v krčmo. Dobile bi radi vsaka jedno zlato pero, a revice so se jako zmotile. Vstale so po noči ter so tihoma prišle do zlate gosi. Hitro so zgrabile vsaka za jedno zlato pero, toda o joj, gos jih ni več spustila; bile so k njej prikovane. Kako se je začudil gospodar zlate gosi, ko je zjutraj vgleдал pri gosi tri krčmarjeve hčere. Krčmar mu je sicer ponujal polno mošnjo denarjev, da bi je spustil, ali tega ni hotel za nobeno ceno. Šel je dalje z gosjo in krčmarjevimi hčerami. To je videl nek vojak, kateremu se je jedna krčmarjevih hčera jako vsmilila, pa jo je hotel rešiti. Ali ko jo je prijel, držal se je tudi on gosi. To je videla stara kmetica, katera je ravno kruh v peč devala, pa je vzela lopar in udarila vojaka ter rekla: „Ti grdoba ti!“ toda precej se je tudi ona držala gosi.

Zvedel je pa najmlajši brat, ki je imel gos da je bila v unem kraju kraljevska hči, katera se še ni nikdar nasmejala. Kralj je dajal unemu, kateri bi jo pripravil, da bi se nasmejala, pol kraljevstva, a njo za ženo. Šel je tje. Ko je prišel z zlato gosjo in unimi, kateri so se nje držali, mimo kraljevega gradu, stala je kraljičina ravno pri oknu. Ko je vgleдалa to smešno družbo, nasmejala se je prav od srca. Kralj, ki je stal poleg nje, opazil je to, poklical ga je k sebi, dal mu pol kraljestva in kraljičino za ženo.

J. P.

Nečem biti župan.

Živeli so trije bratje, živeli so skupaj a niso se imeli radi po bratovsko. Starejša brata sta črtila mlajšega, ker je vse sam podedoval po očetu. Skleneta ga necega dne umoriti, ali bolje, utopiti. Zavezala sta ga v veliko vrečo in ga zanesla k vodi. Bila pa je ravno nedelja in ljudje so ravno ob isti uri šli tam mimo od božje službe. Hudobna brata tedaj hočeta počakati, da bi odšli mēšarji* in pustila sta vrečo z bratom ob cesti, povrnivši se sama domov. A brat v vreči ni vedel kaj početi in začel je sam s seboj govoriti „Nečem biti župan!“

To sliši nek mimo gredoč mēšar, se poda k vreči in pravi:

„Pa bom jaz župan, če ti nečeš biti! Prepusti županstvo meni, pa ti dam vso to goved, ki se tukaj pase. Moja je.“

„Dobro!“ odvrne uni v vreči — „odveži vrečo, pusti me na prosto in pojdi sam noter! Moja brata bodeta prišla in postavila te bodeta za župana!“

Kakor sta se pogodila, tako sta tudi storila. Uni je šel v vrečo in brat je gnal čedo domov. Bratov ni več našel pri hiši, odišla sta in vrgla vrečo

* Od maše idoči

z lakomnikom v vodo. Povrnivši se domov, prestrašita se zeló, ker sta dobila brata z govedo na dvorišči.

„Kje pa si dobil to čedo?“ vprašata ga.

„I kje drugje, kakor v vodi, kamor sta me vrgla!“

„Ali bi še hotel nama pripraviti tako lepo živino?“

„I zakaj pa ne? Le pojdita z menoj k vodi!“

Peljal ju je na tak kraj, kjer se je ravno živina pasla ob vodi, tako da se je videla na dnu reke.

„Glejta, kako lepa je ta čeda, glejta kako lepo se pase!“

Brata sta veselo zažvižgala in skočila v reko a se nista nikoli več prikazala na svetlo.

Kako se je pozneje godilo ostalemu bratu, ne vem, ker nisem bil poleg. Ljudje pravijo, da dobro.

Nedo.

Žid v trnji.

Potoval je mož po svetu. Vzel je seboj kos kruha in hlebček sira. Ko je že precej časa potoval, srečal je Kristusa in sv. Petra, katera sta po svetu potovala. Prosila sta ga, naj jima dá kaj jesti, ker sta že zelo ogladnela. Mož jima je z veseljem dal svojo borno popotnico. — Kristus hoteč ga nagraditi, rekel mu je, da si naj izbere štiri reči, katere se mu bodo takoj izpolnile. Mož je malo pomislil, potem si pa izvolil vrečo, v katero bode vsak zlezal, kateremu bo zapovedal; palico, katera bode na njegovo povelje tolkla, puško, s katero bode zadel vsako stvar, katero bode hotel in pa piščalko, katera bode tako piskala, da bodo plesali vsi, kateri jo bodo slišali. Jedva je mož izrekel svoje želje, že so se mu izpolnile. Zahvalil se je najlepše Zveličarju in potoval dalje. Kmalu je došel v neko mesto. V mestu stala je visoka, lepa hiša, v kateri pa ni nobeden prebival, ker so vragovi po noči vsakega, kateri se je usodil v hiši prebivati, natolkli, ali pa mu kaj družega žalega storili. Vender popotnik se ni bal ničesar ter je šel v to hišo prenočevati, čeravno so mu branili vsi meščanje. Jedva se je vlegel v postelj, zaropotalo je nekaj na stropu in na tla je padla noga, potem pa še druga, katera

se je s poprejšnjo združila. Kmalu padlo je doli tudi truplo, potem roké, nazadnje pa še glava. Glava je nekoliko časa po sobi plesala in se potem združila z ostalim telesom. Ta prikazen postavila se je pred popotnika, zažvižgala na prste in takoj prišlo je šest rogatih. Mirno jih je povprašal popotnik, kaj hočejo. „Tebe!“ odgovorili so mu vsi. „Mene? Počakajte mrcine, jaz vam bodem zagodel; hajd v vrečo!“ Kakor bi bil mignil, bilo je vseh šest hudobcev in pa una pošast v vreči. Popotnik zapovedal je potem palici, da naj tolče. Palica je počela mahati po vreči, da se je vse kadilo. Hudobci v vreči pa so kričali in popotnika prosili, da jih spusti. „Ka-aj?“ dejal je popotnik, „palica, le še bolj pritisni in maži!“ Palica je res izvrstno izpolnjevala svojo dolžnost. Vender so vragovi neprestano prosili in popotniku obetali, da ga ne bodo nikedar več nadlegovali, če jih spusti. Res jih je popotnik naposled spustil.

Zeló so se drugo jutro meščanje začudili, ko so videli popotnika zdravega in čilega ter so ga bogato nadarili. Potoval je potem dalje; pa je srečal debelega, starega žida, kateri ga je vprašal, zakaj da mu služi uni kolec, ki ga nosi na hrbtu (mislil je namreč puško.) Popotnika je to vprašanje razjezilo pa mu je rekel: „Ne vidiš li, koliko vrabcev sedi na unem glogovem grmu. Jaz bodem vse postreljal, če mi obečaš, da jih bodeš ti pobral.“ Žid je bil zadovoljen. S svojo puško, katera je vsakikrat zadela, postreljal je kmalu vse vrabce, katere je potem moral žid po grmovji pobirati. Vender jedva se je žid zavlekel v najbolj gosto in bodeče grmovje, vzel je popotnik v roke piščalko, katera je piskala tako milo, da je začel žid v grmovji plesati, čeravno ga je bodlo. Ko je bil žid že ves krvav, nehal je popotnik piskati. Žid se je komaj iz grmovja zvlekel in odišel je v bližnje mesto, kjer je popotnika zatožil. Mestni sodniki

- * obsodili so ga jednoglasno na smrt. Ko so ga pa peljali k vislicam, začel je tako lepo piskati, da so vsi, ki so ga stražili in spremljevali, veselja zaplesali. To je porabil popotnik; počel se je piskaje odmikati, in jim je tako srečno ušel.

J. P.

Trije bratje.

Siromašen oče je rekel некоč svojim sinovom: „Jaz sem siromašen, ne morem vas več živiti; pojdite po svetu in služite si kruh kakor veste in znate. Tu imate vsaki hlebec kruha, kajti več vam ne morem dati.“ Od teh treh bratov bil je najmlajši slep. Una dva sta mu rekla: „Daj sem tvoj hlebec; pojedli bomo prvo tvojega, potem pa še najina dva.“ Dal jima je. Ali ko so pojedli njegov hlebec, zapodila sta ga po svetu. Siromašni slepec je tipal naprej, kar naenkrat zašliši iz neba glas: „Kdor se v tej vodi umije, spregleda. Slepec to slišati, pritipa do vrelca, umije se z njegovo vodo in postane gledajoč. Vzel je seboj še steklenico te lekovite vode. — Na svojem potovanji je srečal bučelo, katera je bila jako žalostna.

„Kaj ti je bučelica, da si tako žalostna?“ vprašal jo je popotnik.

„Kako bi ne bila žalostna, ker sem slepa.“

„Temu se lahko pomaga,“ odvrnil je mladeneč, izvlekel iz žepa steklenico in namazal čebelici oči, katera je bila precej ozdravljena.

„Zahvaljujem se ti lepo, ker si me ozdravil; kedar me bodeš kaj rabil, pa me pokliči,“ dejala je čebelica in je veselo odbrenčala.

Potem je srečal miško. Tudi ta je bila slepa. Injo je na isti način ozdravil.

Zdaj je pa srečal slepega volka, katerega je tudi ozdravil.

Ko se je storil večer, prišel je v vas. Šel je k jednemu gospodarju, da bi tam prenočil ter mu je povedal, da službe išče. Gospodar mu je rekel, da ravno potrebuje hlapca in mladeneč je ostal pri njem.

Rekel pa mu je preden je odišel spat, da mora čez noč iz voska napraviti kapelico; ako tega ne stori, dal ga bode ubiti. Hlapec je bil čisto klavern, ker ni vedel, kako bi si pomagal. Šel je iz sobe in začel je jokati. Ali zdajci se je zmislil na čebelo, da mu je obljubila svojo pomoč. Poklical jo je hitro. Priletela je, pa mu je rekla, da naj gre le brez skrbi spat, da bode do jutri vse gotovo.

Drugi dan je res gospodarju pokazal kapelico iz voska. Nastopni dan mu je dal zopet težko delo. Velél mu je šestdeset kôp pšenice omlatiti čez noč, zvezjati in očistiti. Zdaj mu je prišla miš na pomoč, katera je pripeljala mnogo tovaršic, ki so pšenico do jutra zluščile iz klasja in lepo očistile.

Tretje delo, katero je gospodar hlapcu naložil, bilo je to, da bi moral vse volkove pripeljati na gospodarjevo dvorišče; ako tega ne bi izvršil, izgubil bi gotovo glavo.

Hlapec je pozval volka, pa ga je prosil pomoči. „Iz srca rad“, dejal je volk, „samo ti ne smeš z gospodarjem priti na dvorišče; ker bi te inace raztrgali, kakor bodo njega.

Ko ga je gospodar vprašal, je li njegovo zapoved izvršil, rekel mu je, naj le gre pogledat. Nespametni gospodar je šel, ali jedva so ga volkovi zagledali, skočili so vsi proti njemu in ga na drobne kosce raztrgali.

To je bilo njegovo plačilo, hlapec pa je od sedaj na gospodarjevem posestvu gospodaril, a gospod Bog dal mu je srečo, denarjev in vsega zadosti.

O vražji volni.

Imel je bogat grof jedino hčer. Prišlo je že mnogo snubačev, a grof hčeri ni hotel nobenemu dati. Hranil je že sedem let veliko miš, naposled jo zakolje in ji sleče kožo. Njegov hlapec pa je vse to videl in si dobro zapomnil. Ko so torej prišli snubači, kaže jim grof omenjeno kožo in je vpraša, katera žival nosi tako obleko; a nobeden mu ne odgovori po godu.

„Nobeden, kateri ne ugame, kake živali je ta koža, ne dobi moje hčeri za ženo!“ Tako je rekel grof vsakemu snubačev in vsak je žalosten odišel. Na to stopi hlapec h grofu rekoč: „Pokažite, morda uganem jaz!“

„Bedak, kaj bi ti uganil! Prišlo je mnogo učnih gospodov in nobeden ni uganil; bodeš morebiti uganil ti? No poskusi le!“

„To obleko je nosila miš, pravim jaz!“ Grof obledi, hlapec je uganil. Nekaj časa še pomišlja, potem pa reče:

„Uganil si, a to še ni dosti! Ako hočeš dobiti mojo hčer, pojdi in prinesi mi pet centov vražje volne. Če jo dobiš, pridi nazaj, če pa ne, ostani in bodi si kjer koli!“ Hlapec je šel, akoravno je vedel, da gospod krivično ravna, ker ne izpolni danega obeta; šel je iskat vražje volne po širokem svetu.

Hodil je ves božji dan ter povpraševal po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku prišel je v neko vas in prosil je pri prvi hiši prenočišča. Dovolili so mu dobri ljudje, da sme položiti trudno glavo za mizo na klop. Pri večerji pa so ga povpraševali, kam da gre in povedal jim je vse od konca do kraja.

„No, če greš v pekel po vražjo volno, vprašaj tudi tam, kaj nam je storiti, da bo zopet cvetela naša ovenéla jablan, ki je prej rodila takšna jabelka, katera so celo umirajočega zvrčile (ozdravile), ako jih je le pokusil. Ko boš se vračal iz pekla, nam povej in mi te bomo dobro plačali!“ — Hlapec se je sladko naspal in se drugi dan napotil dalje, zahvalivši se dobrim ljudem.

Hodil je ves božji dan, povpraševal je po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku prišel je v neko vas in prosil je pri prvi hiši prenočišča. Dovolili so mu dobri ljudje, da sme prespati na klopi za mizo. Pri večerji pa so ga povpraševali, kam da gré in povedal jim je vse od konca do kraja.

„No če greš v pekel po vražjo volno, vprašaj tudi tam, kaj nam je storiti, da bode v našem usahnelem studenci, ki je imel poprej živo vodo, zopet začela izvirati. Ko boš se vračal, nam povej in mi te bomo dobro plačali!“

Hlapec se je sladko naspal in se drugi dan napotil dalje zahvalivši se dobrim ljudem za prenočišče.

Hodil je ves božji dan, povpraševal je po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku je prišel v neko vas in prosil je pri prvi hiši prenočišča. Dovolili so mu, da sme spati pri njih; pri večerji pa so ga povpraševali, kam da gre in povedal jim je vse od konca do kraja.

„No če ideš v pekel po vražjo volno, vprašaj tudi tam, kaj je storiti unej ženi, ki je prej čisto

gladko govorila, zdaj pa že sedem let besedice več ne spregovori, da bode zopet spregovorila. Ko prideš nazaj, nam povej in mi te bomo dobro plačali.“ — Drugi dan se je hlapec zahvalil za prenočišče ter odpotoval dalje.

Hodil je ves božji dan, povpraševal je po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku je prišel do reke, čez katero je nosila neka duša že sedem let ljudi. Tožila je hudo in hrepenela po rešitvi. Tudi njega je prenesla in naročila mu je, da naj vpraša v peklu kaj ji je storiti, da bo rešena. Hlapec ji je obečal in odišel je dalje. —

Ob mraku je prišel do neke hiše in prosil je ženo, ki mu je prišla naproti, prenočišča. Žena pa mu odgovori: „Tukaj ti ni bivanja; mi smo vražji, služimo vragu in jaz sem njegova dekla.“

„Dobro, da sem vendar konečno našel ta kraj!“ — vskliknil je hlapec in povedal je vražji dekli vse, kar se mu je pripetilo na poti.

„Dobro došel!“ — reče na to vragova dekla, „morebiti še mene rešiš“.

Drevi bodem odtrgala vragu pet centov volne; vprašala ga bodem, kaj je storiti unim ljudem, da do bode vsak svoje in naslednje ga vprašam, kaj je storiti meni, da se rešim iz njegove sužnosti. Ti pa vlezi pod njegovo postelj, tam te ne zasači in poslušaj dobro!“

Kar sta sklenila, sta tudi storila. Pozno po noči je prišel vrag od svojih poslov in vlegel k počitku. Ni še dolgo ležal, kar mu dekla odtrga prvi cent volne in jo spusti pod postelj.

„Kaj pa ti je, da me draplješ?“ vpraša vrag.

„Nekaj se mi je sanjalo. Kaj praviš, kaj?“

„Kaj pa jaz vem, povej!“

„Sanjalo se mi je, da sem bila prosta, da ti nisem več služila. Ali niso to neumne sanje, ali ni to nemogoče?“

„Labko se zgodi še vse, a pusti me zdaj spati, truden sem že!“

Ko je vrag zaspal vdrugič, odtrgala mu je dekla drugi cent volne, in jo spustila pod postelj.

„Kaj mi vender nocoj ne daš miru! Tako sem že truden! Kaj ti je?“

„Sanjalo se mi je, da nosi neka duša že sedem let čez reko ljudi v tvojo deželo; sanjalo se mi je, kako vzdihuje noč in dan po rešitvi. Kdaj bode ta duša rešena?“

„Takrat, ko bode pustila človeka vračajočega se iz pekla sredi vode. A zdaj me pusti spati!“

Vrag je zaspal tretjič in dekla mu je tretjokrat odtrgala cent volne.

„Kaj me vender nocoj draplješ, kaj ti je?“

„Sanjalo se mi je, da je nekje dva dni dalječ od tod majhna kočica, v kateri stanuje že sedem let mutasta žena. Kaj je storiti tej ženi, da bi zopet spregovorila?“

„Naj odkoplje rešnje telo izpod praga, katero je pokopala pred sedmimi leti in zopet bode spregovorila. A zdaj me pusti spati!“

Četrtrič je vrag zaspal in dekla mu je odtrgala četrtri cent volne.

„Kaj me vender draplješ nocoj, kaj ti je?“

„Sanjalo se mi je, da imajo tri dni odtod studenec, v katerem je prej izvirala živa voda, zdaj pa je vsahnil popolnoma. Kaj jim je storiti, da bode zopet tekla voda?“

„Pred sedmimi leti je padlo v tisti studenec nekemu zidarju zlato kladivo. Če bi ljudje vedeli, izkopali bi zlato kladivo, in imeli bi zopet prejšnji vrelec!“

Vrag je petič zaspal in dekla mu je odtrgala peti cent volne.

„Kaj me vender draplješ nocoj, kaj ti je?“ zarujovel je vrag, da se je stresla zemlja.

„Sanjalo se mi je, da imajo štiri dni odtod jablan, ki je nosila zdravilno sadje, a že sedmo leto več ne cvete. Ljudje zelo tožijo in dali bi mnogo denarja, ako bi jablan zopet pognala cvetove, in rodila zdravilen sad. Kaj jim je storiti?“

„Ko bi ljudje vedeli, da leži pod njihovo jablano velikanska kača, katera grize korenje, odkopali bi jablan, ubili kačo in drevo bi pognalo cvetove in rodilo bi zopet zdravilno sadje. — Vidiš, ko se bode vse to zgodilo: ko bo rešena ona duša, ki prenaša ljudi čez reko; ko bode izpregovorila mutasta žena; ko bode v studenci zopet izvirala živa voda; ko bode jablan zopet rodila zdravilen sad; takrat bodeš ti rešena moje sužnosti! Zdaj me pa pusti v miru, zdaj veš zadosti!“

Vrag je zaspal in dekla ga je pustila spati do ranega jutra. Ko se je prikazala zlata zora, takrat je vstal in šel je zopet po svojih opravilih. Tudi hlapec je zlezal izpod postelje z vražjo volno ter se je zahvalil veseli dekli. Ta mu da tri svinjske mehurje in mu naroči, naj pove duši, da ga pusti ležati sredi vode. Z mehurji bode čisto lahko priplaval do brega. Hlapec se je poslovil obetaje, da bode vse natančno zvršil. Ko je prišel do reke, povedal je duši o njeni rešitvi. Nesla ga je po reki in pustila ga je sredi vode. Bila je rešena. — Hlapec pa je preplaval reko in potoval dalje.

Ko se je storil mrak, prišel je do koče, kjer je stanovala mutasta žena. Povedal je ljudem, kaj jim je storiti. Odkopali so sveto hostijo, šli po duhovna in ta je prenesel v sijajni procesiji Rešnje telo v cer-

kev. Žena je zdaj spregovorila in hlapec je dobil za plačo mnogo zlata.

Vesel je potoval dalje in prišel je ob mraku v vás, kjer so imeli imenovani studenec. Povedal je ljudem kako in kaj. Iztrebili so ves studenec in našli zlato kladivo. Voda je začela zopet izvirati in hlapec je dobil razven zlatega kladiva še mnogo zlata za plačo.

Vesel je potoval dalje in prišel je ob mraku v vas, kjer so imeli omenjeno jablan. Odkopali so drevo in našli so na korenji velikansko kačo. Ubili so jo in jablan je zopet pognala cvetove. Hlapca pa so dobro plačali.

Potoval je vesel proti domu in ko se je storil mrak, dospel je do hišnih vrat. Grof ga je že od dalječ zagledal in skril se mu je v omaro, ki je stala v sobi, rekoč:

„Recite mu, da še zdaj ne bomo obhajali ženitovanja, ker mene ni doma!“

Hlapec je stopil v sobo in je težke nošnje utrujen vrgel denar in vražjo volno na omaro, da bi se odpočil; a omara se je zdrobila na kosce in denar je pomečkal hudobnega grofa.

Še isti dan se je pričelo ženitovanje, na katero je prišla v posebno začudenje hlapčevo vražja dekla. —

Pripovedovala je gostom, kako je služila vragu, kako jo je hlapec rešil in kako sta prekanila vraga

„Na enkrat,“ — dejala je — „ko si ti dogotovil vse, bila sem zunaj vražjega kraljestva, bila sem pri uni hiši, kjer je prej ležala mutasta žena. Potovala sem dalje ter prišla do studenca v katerem že sedem let ni izvirala voda a zdaj zopet izvira; prišla sem do jablane, ki sedem let ni rodila, a zdaj zopet rodi.

Povsod so se ljudje zaradi velikega veselja gostili in tebe hvalili. Tudi jaz se ti zahvaljujem.

Tako je končala vražja dekla; ženin jo je iz hvaležnosti pridržal pri hiši in vsem se je dobro godilo.

Sekolov.

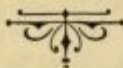

Pedenj dolg, laket dolga brada.

Bili so trije bratje, ki so hodili k pedenjčloveku-laketbradi po vodo. Ko je prišel prvi brat k njemu po vodo, rekel mu je pedenjčlovek-laketbrada, da mu je dá, ako mu pové, kaj nikoli ni bilo in nikoli ne bode. Brat je uganjeval, pa ker mu ni vedel pravega povedati, pograbil ga je pedenjčlovek-laketbrada, vrgel ga ob tla ter se nanj vsedel. Ker prvega brata ni bilo nazaj, šel je drugi, pa je zahteval od pedenjčloveka-laketbrade, naj mu dá brata in pa vode. „Dam ti oboje“, odvrne mu pritlikovec, „samo mi moraš povedati, kaj nikoli ni bilo in nikoli ne bode.“ Ker pa mu tudi srednji brat ni vedel pravega povedati, zgodilo se mu je, kakor prvemu. Pa je prišel tretji brat. Ta veli: „Pedenjčlovek-laket dolga brada! daj mi brata in vodo!“ Pedenjčlovek pa mu pravi: „Povej mi prej, kaj ni bilo in nikoli ne bode“. Najmlajši pomišlja in pomišlja pa jo izmisli ter mu ročno odgovori: „Kuhal sem leto dnij vražji bob, pa se ni skuhal. Potem sem ga posejal, pa je zrasla mladika do neba; med tem se mi je narodil oča, pa sem šel po tisti bobovi bilki k Bogu po botra. Ko sem bil že gori v nebesih, prišla je požrešna koza, pa mi je spodjedla bobovo bilko in tako nisem mogel več doli. Iz usmiljenja mi je Bog dal jedno pest mekin (otrobov); splel sem iz njih vrv,

a ker ni bila dovolj dolga, vzel sem natihoma še jedno pest. Dokler sem plezal po oni vrvi, ki je bila spletena iz mekin, katere mi je dal Bog; bilo je dobro; ko pa sem prišel na uni del, za katerega sem si sam vzel mekin, vtrgala se je vrv, padel sem pa sem se do pazduhe vdrl v zemljo. Šel sem domov po rovnico ter sem se odkopal. Vrgel sem pa to rovnico v ogenj, a glej! železo je zgorelo, ročnik pa je ostal cel. — Ko je to slišal pedenj dolg, laket dolga brada, dal mu je brata in ročko vode.

J. P.

Vrag opeharjen.

Kmet in vrag sta šivala hlače. Kmet je šival bele, vrag pa črne in kmet je vzel kratki konec (nit), vrag pa dolgi, tako, da ga je moral skozi okno vlačiti. Kmet je sešil že cele hlače, vrag pa še le do kolena. Ker je videl, da kmeta ne dohití, odsekal je hlače pri kolenu. Na to je rekel kmetu: „Hodi, zdaj greva pa pokat na bič. In vrag je tako pokal, da je šlo kmetu vse skozi ušesa in da bi skoro oglušil. Potem pa pravi kmet: „Zdaj pa daj bič meni; jaz bodem še bolje pokal, pa si zaveži oči, da ne bodeš videl, kako bodem pokal.“ Vzel je pa mesto biča drog in je vraga tako vdaril po glavi, da je videl tri solnca. In priznal je vrag, da je kmet bolje pokal, ker mu je vse po glavi šumelo. Rekel je vrag dalje: „Zdaj se pa pojdiva tepst.“ Šla sta v mlin. Vrag je zgrabil drog, kmet pa samo poleno. Vrag ni mogel kaj z dolgim kolom, ker je bil mlin nizek, kmet ga je pa dobro naklestil. Potem je opomnil vrag: „Zdaj sva bila mlini; hodi, bodeva se poskusila zunaj!“ Zdaj je pa bilo ravno narobe: vrag je vzel poleno, kmet pa drog, pa je zopet vraga pošteno naklestil. Potlej je rekel vrag: „Hodi, idiva žita žet!“ Kmet je odvrnil: „Dobro! Jaz bom pobral samo ono, kar je zgoraj, ti pa imej vse, kar je zdolaj.“ Na ta način je dobil kmet dosti žita, vrag pa le samo slamo.

Rekel je vrag: „Zdaj bodeva pa naredila narobe.“ Šla sta krompirja kopat; vrag je vzel samo cimo, kmet pa krompir. Pa je bil zopet vrag prevarjen. Potem pa sta šla svinj kupovat. Vrag jih je nakupil mnogo, a kmet samo nekoliko. Vrag jih je prvi gnal domov. V krčmi se je ustavil, svinje zaprl v hlev, sam pa šel pit. Za njim prignal je kmet, pa je tudi svoje svinje zaprl v isti hlev. Stopil je v krčmo in je rekel vragu, da je svoje svinje tudi zaprl k njegovim. — „Se-li ne bodo pomešale?“ vprašal je vrag kmeta. „Kaj bodo se pomešale,“ zavrne ga kmet; „jaz svoje dobro poznam. Moja ima vsaka zavit rep.“ — In tako so vse svinje bile kmetove, samo jedna bolna ne; bila je vragova, ker ni imela zavitega repa. —

Potem pa je prosil kmet vraga, naj mu posodi mernik denarja. Zanesel je pa mernik na streho ter mu izbil dno. Vrag je zmiraj nosil denar in ga vsipaval v mernik, pa ni ga mogel nasipati do roba. Rekel je, da nima nič več denarja, samo nekoliko plesnivih cekinov še ima in prinesel je še tiste, pa mernik še vender ni bil poln. — Vrnil mu je pa poln mernik, ko je zopet djal dno noter. — Na to reče vrag: „Hodi! idiva hrastov pripogibat.“ In prijel je hrast za vrh in ga je pripognil. Kmet je zgrabil za vrh, pa ga je vrh vzdignil v zrak, tako da je na drugi strani padel na zemljo. Potem se je bahal kmet, da je hrast preskočil. Za tem je vrag stisnil kamen, da se je ves zdrobil, kmet pa sir in je trdil, da je močnejši, ker iz njegovega kamena teče voda. — Vrag je uvidel, da je kmet pametnejši in močnejši, pa se je žalosten pobral domov v pekel.

J. P.

O železnem tiču in o kraljeviču.

Živel je enkrat nek mogočen kralj v lepem gradu s svojo lepo ženo. Imela sta lepega sinka; na njegov rojstni večer pa so prišle rojenice, da bi ga sodile. Bile so tri lepe žene, belo oblečene in vsaka s svečo v roki. Prva prične tako le soditi:

Srečen bo vedno v življenji. Imel bo dosti blaga in vse bo se mu pokorilo."

Druga pravi:

"Dobil bo lepo princezino za ženo in živel bo dolgo ž njo!"

Tretja pa sodi:

"Ko bo odrasel, prišel bo železen tič po njega in odnesel ga bo!"

Na to so rojenice izginile. Kralj pa je slišal sodbo rojenic, ker je imel praprotno seme pri sebi, katero mu je poiskal služabnik. Slišal je, kar je rekla tretja rojenica, in dejal je sam pri sebi:

"Ne, ne bo se spolnila tvoja beseda. Zaprl bom kraljeviča v stolp, kjer ga ne bo nihče dobil!"

Kakor je mislil, tako je tudi storil. Takoj drugi dan je zapovedal pripraviti shrambo za kraljeviča in ko je začel hoditi, zaprl ga je v stolp. Dobro je skrbel zanj pošiljal mu je učitelja, ki ga je podučeval v vseh potrebnih rečeh. Kraljevič je rasel

na duši in na telesi. Bil je čisto nedolžen in ni ga poznal greha. Necega dne pa se mu vzbudi želja, da bi rad videl zunanji svet. Prosil je tedaj kralja za dovoljenje. Kralj vsliši svojega ljubljenca prošnjo, in da mu za spremstvo celi regiment vojakov z nabitimi puškami. Počasno so korakali naprej in pazno so se ozirali okoli. Najbolj pazen pa je bil kraljevič, ki je stopal v sredini. Čudil se je krasoti narave. Odstranil so se že kako uro hodá od grada. Kraljevič je nekaj črnega opazil v daljavi, ki je vedno postajalo večje in večje. Opozoril je hitro vojake na prikazen, a bilo je že prepozno. Priletel je železen tič. Vsi so namerili puške v njega; izprožili so, a nobena krogla se ga ni prijela. Spustil se je na kraljeviča in odnesel ga je Potrti so se vrnili v grad in naznanili so kralju nesrečo. Kraljica je omedlela, kralj pa je klel in si pulil lase, a bilo je vse zaman, kraljeviča ni bilo nazaj. On je živel dalječ od doma pri nekem drugem kralji, ki je kraljeviča v podobi železnega tiča odnesel in ga djal v ječo. Kralj je bil hudoben, bil je čarovnik. Kako je ubogi kraljevič zdihoval v ječi, kako je hrepenel po domu! Zakaj pa ga je odnesel čarovnik? Ker je bil sovražnik kraljevičevega očeta. Bil je velik sovražnik in maščevati se je hotel s tem, da je obsodil kraljeviča na smrt, ako se ne reši sam. Dal mu je trojno delo, rekoč: „Ako mi ne prekoplješ brega, katerega ti bom pokazal sedaj, od jutra do mraka, moraš umrėti! To ti naložim za prvi dan. Jaz pridem o mraku k tebi in peljati se hočem skozi breg!“ Tako mu je govoril in peljal ga je k bregu. Ko je kralj odišel, vleže se kraljevič otožen na trato, misleč: Brega prekopati ne morem tako in tako ne, raje ne pričnem. Tako je ležal do poldne. Jedna tretj kraljevih hčera mu prinese obed in ga vpraša:

„Ali si že kaj naredil?“

Kraljevič otožno odgovori „Ne! umreti bom moral!“

„Ne bodeš ne, dragi moj, jaz bom ti pomagala!“ odgovarja kraljičina ljubeznjivo in ga gladi po lici. Na to je šla trikrat okoli brega in delo je bilo končano. — Naučila se je namreč od matere čarati. — Vrnila se je h kraljeviču nazaj in tolažila ga je s sladkimi besedami:

„Ne obupaj, moj dragi, jaz te imam rada, in bom ti pomagala, le nič se ne boj!“

Kraljevič se ji je srčno zahvalil, na kar je kraljičina odšla.

V mraku je prišel kralj, peljal se je skozi breg in bil je zadovoljen. Drugi dan mu je dal sito, rekoč: „Pojdi z menoj, pokazal ti bom ribnik, katerega mi moraš še danes izprazniti s sitom, tako, da bo zelena in lepa trata. Če tega ne storiš, moraš umreti!“ Kralj je peljal kraljeviča k ribniku in pustil ga je samega. Kraljevič se je vlegel na trato in začel je vzdihovati. O poldne mu prinese kraljičina obed, kakor prvikrat, in ga vpraša:

„Ali si že kaj naredil?“

Kraljevič odgovori otožno: „Ne! umreti bom moral, če mi ti ne pomagaš.“ „Ne bodeš ne umrl, dragi moj, pomagala ti bom jaz!“ odgovarja princezinja ljubeznjivo in ga gladi po lici. Na to je šla trikrat okoli ribnika in delo je bilo končano. Vrnila se je nazaj h kraljeviču in tolažila ga je s sladkimi besedami: „Ne obupaj, moj dragi, jaz bom ti pomagala. Ti boš moj mož, ne obupaj!“

Ko se je kraljevič začel zahvaljevati, je odšla kraljičina.

V mraku je prišel kralj, peljal se je okoli ribnika in bil je zadovoljen. Drugi dan mu je dal sekuro in žago rekoč: „Pojdi z menoj! pokazati ti hočem gozd, katerega mi moraš do mraka posekati in

drva sežagati. Drva moraš lepo spraviti v red, tako, da bodo pripravna za kurjavo. Ako storiš vse tako, dobiš jutri jedno mojih hčera in ž njo se smeš vrniti v domovino; ako pa tega ne storiš, moraš umreti!“ Peljal je kraljeviča h gozdu in pustil ga samega. Kraljevič se je vlegel na trato in začel je plakati:

„Oh če mi danes ne pomaga kraljičina, zgubim življenje in tudi njo!“ — Ne! pomagala mi bo, saj je rekla, da bo mi pomagala!“

Tako se je tolažil. Solnce se je začelo pomikati čez poldan in kraljičine še ni bilo.

„Oh, morda so zvedeli njeni stariši, da mi pomaga ona, in poslali je ne bodo danes!“ Tako je zopet začel tožiti kraljevič. Motil se ni. Starišem se je čudno dozdevalo, da kraljevič izvršuje vse tako natančno.

Kralj je rekel kraljici:

„Morda mu pomaga hči, pošljiva danes drugo in zvedela bova, kako je ž njim.“

„Dobro!“ odvrnila je kraljica in naročila je nesti obed drugi hčeri.

Kraljičina pa je slišala pogovor svojih starišev in dejala je sama pri sebi:

„Ne, ta ne bode, nesla bodem jaz!“

Nastavila je svoji sestri nekaj na stopnicah tako da je padla z obedom in da je vse razlila. Plakaje je stopila pred kralja in kraljico in povedala jima je svojo nesrečo.

„Tvoja sestra je že nosila dvakrat obed in še ni bila tako nerodna. Ostani doma, nesla bo zopet ona!“ Tako je velel kralj. Nesla je zopet prejšnja kraljičina. Ko je prišla h gozdu, našla je kraljeviča mirno sedečega na zeleni trati. S solznimi očmi jo pogleda kraljevič in reče: „Pomozi mi še danes, reši me smrti če me moreš!“

„Skoraj bi se mi ponesrečilo danes,“ odgovori

mu kraljičina na to, „a bila sem dosti zvita“. Na to pripoveduje kraljeviču dogodek v očetovi hiši od besede do besede. Dokončavši svojo povest, pogladi kraljeviča po lici rekoč: „Ne obupaj! Slišala sem tudi pogovor med očetom in materjo. Oče je rekel materi tako le: „Ako ujeti kraljevič izvrši vsa dela, dati mu hočem najstarejšo hči za ženo, ako pa ne, mora umreti. Danes ob mraku se peljem gledat, če je dogoiovil zadnje delo in skušati ga hočem, če se čuti jednacega meni ali ne. Rekel mu bodem, naj sede k meni v kočijo. Če sede, ga ustrelim, če ne, dobi najstarejšo hči pod tem pogojem, da jo spozna med uinima dvema. Obleči hočem namreč vse tri v jednako vojaško obleko in zakriti si morajo svoje obličje. Zadnje delo je tedaj, da spozna izvoljeno!“ Tako je govoril oče moji materi in jaz sem slišala vse. Slišala sem tudi, da je mati nezadovoljna s tem, a da se vender mora udati. Glej! jaz te bodem rešila. Ob mraku, ko pride oče ne hodi k njemu v kočijo, ampak reci: „Milostljivi gospod in kralj! ne spodobi se, da bi se ubogi delavec vozil z vami. Jaz sem trden in hodim lahko peš.“ — Jutri boš imel iskati mene. Jaz bom imela belo lilijo za mečem. Pazi dobro!“

Na to je šla kraljičina okolu gozda in delo je bilo končano. Vrnila se je h kraljeviču in poslovila se je od njega z besedami: „Pomni dobro, kar sem ti rekla!“

Kraljevič je zopet sedel na zeleno trato in čakal je vesel kralja.

Ko se je zmračilo, pripeljal se je kralj in vabil je mladeniča k sebi, a ta mu je odgovoril: „Milostivi gospod in kralj, ne spodobi se, da bi se vbogi delavec vozil z vami. Jaz sem trden in hodim lahko peš.“ Kralj se je peljal dalje in kraljevič je sledil kočiji. Hitro mu je minila noč v ječi, prijetne sanje

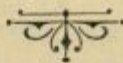
so mu jo okrajšale in prikazal se je beli dan. Kralj in kraljica in vsi so že bili po konci. Kraljičine so že bile v vojaški obleki. Kralj je poslal po jetnika, ki je moral spoznati svojo izvoljeno. Kraljevič je prišel in kralj je velel hčeram, naj zajašejo hitro konje in naj se mešajo, kakor se mešajo kocke v klobuku. Hčere so ubogale, zajahale so konje in mešale so se med sabo, kakor se mešajo kocke v klobuku. Kralj je zavpil: „Stojte!“ in stale so. Nikdo jih ne bi spoznal, kajti bile so jednake velikosti v jednaki obleki in na enakih konjih. Vender pa je kraljevič spoznal svojo po beli liliji za mečem. Trikrat so se mešale in trikrat je pokazal kraljevič pravo. Kralj je moral biti sedaj mož-beseda. Dal je kraljeviču hčer in dovolil mu je, da obišče z nevesto svojega očeta. Kraljica z vsem tem ni bila nikakor zadovoljna.

Kraljevič in kraljičina sta bila že pripravljena na pot. Poslovila sta se od kralja in kraljice in odšla sta. Ko sta že bila daleč od gradu, ogleda se kraljičina nazaj in glej! koga vidi? svojo mater. Zakaj jima ta sledi spoznala je takoj.

Rekla je torej ženinu: „Glej, natihoma sledi in naju hoče pogubiti. Rešiti se je moreva le z zvijačo. Jaz bom se spremenila v kapelico in ti bodeš duhovnik in bodeš bral v kapelici mašo. Mati naju ne bode videla in obrnila se bode nazaj.“ Kakor je rekla, tako se je zgodilo, spremenila se je v kapelico in kraljevič je bil duhovnik. A mati se ni dala varati, šla je vedno naprej. To sta opazila kraljevič in kraljičina, in poskusila sta varati mater na drug način. Kraljičina je spremenila kraljeviča v veliko jezero in sebe v raco, ki je plavala po jezeru sem ter tje. Ali tudi sedaj se ni dala mati varati, šla je naprej in prišla je do jezera. S prijaznim klicanjem je hotela privabiti raco k sebi, a zaman. Za to je začela metati igrače v vodo ki so plavale po njej, a tudi te neso

privabile race k hudobni materi. Da bi dobila hči, v pest in bi jo končala, začne piti vodo iz jezera, Pila je dolgo in dolgo in vode je že bilo malo. Raca je vedno plavala bliže. Že je mislila mati, da jo dobi a glej! pila je preveč in razpočila se je. Kraljevič in kraljičina sta sedaj potovala naprej, prišla sta domov kjer so ja z velikim veseljem sprejeli. Ženitovanje je bilo tako sijajno, da še človek ni videl jednacega.

Sekolov.

Pripovedka o treh bratih.

Bil je siromašen oče, kateri je imel tri sine. Ko so mu sinovi odrasli, poslal jih je po svetu, da si naj gredó kake službe iskat. Ko so ti trije že dolgo hodili po svetu, prišli so do nekega gospodarja, kateri jih je sprejel v službo. Dal je vsakemu čredo ovac, da jih bodo pasli. Dal je pa tudi še vsakemu živeža za cel teden seboj, ker je bil pašnik zeló daleč od njegove hiše. Ko so bratje odgnali svoje črede na pašo, sta starejši in srednji brat že v pondeljek ves svoj živež pojedla in jima takó za ostale dni ni ničesar ostalo. Najmlajši brat pa je bil bolj pameten ter je svoj živež prihranil tudi za ostale dni; dal je pa tudi svojima bratoma nekaj kruha, da nista gladu pomrla.

Ko so v soboto zvečer ovce prignali domov, kregal je gospodar starejša dva, ker sta tako hitro pojedla svoj živež. Poslal jih je drugič na pašo in zopet je dal vsakemu živeža za cel teden. Ko so bratje ovce prignali do nekega drevesa, splezali so nanje in začeli jesti. Ovce so se ulegle pod drevo ter so prežvekovale. Bratje to opazivši so se zelo razjezili, pa so vse ovce pobili. Ali zdaj se niso upali domov. Ko jih ni bilo v soboto domov, šel jih je gospodar iskat, ker je mislil, da se jim je pripetila kaka nesreča. Ali komaj je prišel do drevesa, videl je vse svoje ovce pobite

ležati. Ogledal se je na drevo in je zapazil tri brate na drevesi ter jim je velél, naj greóo z drevesa. Po-vedali so mu, kaj so storili, on jih je pa zvezal in jih zvezane odpeljal domov. Ko je pa domov prišel, zaprl jih je v hlev. Bratje so po noči ven pobegnili, ali so tudi hlevna vrata vzeli seboj. Prišli so v gozdu do nekega drevesa, kjer so se skrili. Ali komaj so nekoliko časa sedeli na drevesi, prišli so roparji pod drevo, pa so prinesli tri vreče denarja seboj. Ko so pa denar počeli šteti, je nekaj na drevesi zašumelo. Roparji so se prestrašili ter so vsi zbežali, samo jeden je ostal, kateri je pa rekel, da ne bode bežal, tudi če nebeska vrata iz nebes padejo. Bratje so to na drevesi zaslišali, pa so hitro, ne bodi leni, vrata, katera so seboj prinesli, z drevesa zagnali. Ko so to roparji videli, prestrašili so se vsi in zbežali, a denarje so pa pod drevesom pozabili. Trije bratje so pa hitro z drevesa splezali, hitro vsaki vrečo denarja pograbili in domov zbežali. Ko so prišli k očetu, sezidali so novo hišo, vsega dosti imeli in z roparskim denarjem veselo in srečno živeli.

J. P.

Sedem laži.

Zivela je grofica, ki se ni hotela možit, ker ji ni bil noben snubač po volji, dasi ravno so je prišli sami bogataši snubit. Ker so jo sorodniki silili in stariši, naj se omoži, postala je mlada grofica nevoljna.

„Da! hočem se omožiti!“ — rekla je starišem in sorodnikom — „a omožiti se hočem le z onim, kateri me pripravi, da bom mu na kar si koli bodi odgovorila: To je laž!“

Po celi deželi se je raznesel ta glas, da se hoče lepa in bogata grofica omožiti, a le s tistim, kateri jo pripravi, da bo rekla: „To je laž!“ Mnogo snubačev je prišlo grofice snubit, a nobenemu se ni posrečilo, da bi pripravil grofico na besede: „To je laž!“

Tako so šli necega dne trije bogati snubači proti gradu, v katerem je stanovala ošabna grofica. Med potom so mislili in se razgovarjali, kako bi pač mogli pripraviti grofico, da bi rekla: „To je laž!“

Srečajo pastirja, ki je gnal svinje na pašo, in ga vprašajo:

„Deček, kam ženeš svinje?“

„Tje, kam jim hrtalci stojе!“

„Od kod ženeš svinje?“

„Od koder jim repi visijo!“

Tako je odgovarjal deček bogatim snubačem, a ni se jim s tem zameril, ampak zelo jim je ugajal.

„Ta nam zna kaj pripomoči v gradu!“ mislili so si ter vzeli dečka s seboj v grad. Šli so mimo vrta, kjer je okopala grofica „glavatrice“ (zelje).

Pastir jo tako podravi:

„Dober dan! Glavatrice okapljete? Mi pa smo že zelje posekali!“

„To je dobro! odgovori grofica.

„Ni prav dobro, ker je zelje segnilo!“

„To je hudo!“

„Ni jako hudo, ker smo zelje na njivo za gnoj zapeljali!“

„To je dobro!“

„Ni jako dobro, ker smo ga zapeljali na sosedovo njivo.“

„To je hudo!“

„Ni jako hudo, ker so prišli štirje z drogi in so tisto zelje na našo njivo spravili.“

„To je dobro!“

„Ni jako dobro, ker je zraslo na njivi debelo hrastje.“

„To je dobro!“

„Ni dobro, ker je hrastje bilo otlo.“

„To je hudo!“

„Ni jako hudo, ker je vsedel na hrastje roj bučel, kateri je prinašal med.“

„To je dobro!“

„Ni jako dobro, ker je prišel medved ter pojedel ves med, katerega so nanosile bučele.“

„To je hudo!“

„Ni jako hudo, ker je prišel jeden z železnim

drogom ter udaril medveda takó, da je padlo iz njega sto centov medu.“

„„To je grda laž!““

Pastir je tedaj pripravil grofico, da je rekla: „To je laž!“ in tako je postala njegova žena; morala je sedaj biti zadovoljna z ubogim pastirjem, ker prej ni marala bogatašev.

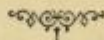
Sava.

Kako so sôde iznašli.

^v
Ze za časa Salomona poznavali in delali so sode, ali z dnem še neso mogli zadeti, uganiti neso mogli z njim: zdaj je bilo večje, zdaj zopet nanjše, nego je bilo treba in le redko kedaj je bilo po vsem okroglo. Ko je to Salomonova sestra pri sodarjih zapazila obečala je, da hoče iz te zadrege in neprilike pomoči in sicer le tistemu, ki vgane obutelj za njene noge. Radovedni tega, poprime se njih večina tega posla; toda nobeden ni uganil obutelji. Jeden izmed njih se pa posluži naslednjega pripomočka; vzame namreč pepel, potrosi pot, koder je navadno šetala, ter tako zve skrivnost njenih stopal. Naredivši obutelj po sledu njenih stopal njej popolnoma ugodi. Imela je pa stopali kot pura. Mož-beseda izpolni zdaj ona svojo obljubo vprašaje ga, zakaj sodov ne šestí? — in mu tako razodene skrivnost šestila.

Sekolov.

Zlata ptica.

Milica in Cvetko sta hodila v šolo. Necega dne jima reče Milkina mati in Cvetkova mačoha, da dobi oni, kateri bo najprvi doma iz šole jedno jabelko. Ko je bila šola končana, tekla sta otroka domov in glej! Cvetko je bil prvi doma. Ko je mati to videla se hudo razjezi in udari Cvetka tako z debelim polenom po glavi, da se takoj zgrudi mrtev na tla. Mati se ne malo ustraši, a kmalo se potolaži. Ob steni postavi Cvetkovo truplo in da mu jabelko v roko. Kmalu pride Milica domov in prosi mater, da bi ji dala jabelko. „Glej tam Cvetku ga izderi iz rok!“ pravi mati in Milica mu izdere jabelko iz roke in glej! Cvetko se zgrudi na tla. Dekletce se zelo prestraši.

„Kaj si naredila!“ pravi ji mati, „kaj si ga umorila! Kaj pa bo oče rekel?“

Milica začne jokati, a mati jo tolaži rekoč: „Nič se ne boj, bom že jaz naredila, da oče ne bo ničesar vedel! Idi po drva!“

Milica je šla po drva in mati je razsekala Cvetka na drobne kosce in dejala ga je v peč pražiti.

Ko je oče prišel domov, prinesla mu je mati jesti. Oče je jedel in metal kosti pod mizo, Milica pa je pobrala kosti in zakopala je je na dvorišči. Čez sedem let je zrastlo na onem prostoru drevo in je lepo

cvetelo. Na drevo je priletela zlata tica in je pela tako pesem:

„Mati, vi, ki ste me zaklali in spekli; oče vi, ki ste me snedli in ki ste kosti metali pod mizo, Milica, ki si te kosti pobrala in si je zakopala na dvo-rišči. —“

„Vidite oče!“ začne Milica, „kako lep ptič je ondi na drevesi in čujte, kako poje!“

Oče je šel gledat in glej! na drevesi so viseli zlati čevlji. Vzel jih je in odnesel jih je v sobo. Tica je zopet začela pevati in Milica je šla pod drevo. Na njem je visela zlata verižica. Milica jo vzame in leti k materi rekoč: „Mati čujte, kako lepo zunaj na drevesi poje zlata ptica! glejte kaj sem dobila, zlato verižico in oče zlate čevlje. Pojdite še vi pod drevo, da dobite kaj. Mati je šla in glej! okoli vratu se ji je obesil mlinski kamen ter jo potegnil mrtvo na tla. Ptica pa je odletela.

Rakovski.

Drži prisego.

Neki vasici na konci je stala gostilna, ki ni bila samo za to, da bi se človek okrepčal z zlato kapljico, ampak tudi za to, da bi se kratkočasil z igranjem. Po nedeljah in tudi po delavnih dnevih, ko je bil čas, zbirali so se kmetje kvartalci in igrali so pozno v noč. Med njimi je bil jeden najhujših, ki nikoli ni mogel biti v gostilni brez kvartanja, in je tudi zmiraj priigral. Bilo je nekaj dni pred božičem. Stari igralci so se zbrali v gostilni in igrali so jako dolgo. A mož, ki je prej vedno dobil, je danes zgubil vse do zadnjega krajcarja in zapisalo se je še mnogo, toliko, da ves njegov dobiček v življenji ni bil tolik, kakor današnja izguba. Bil je zelo razburjen vsled tega in vrgel je kvarte v kot rekoč: „Vrag naj me vzame če bodem še kedaj igral!“ in hud se je podal domov. Igralci so osupli zrlji za njim in ko je odšel, so se grozno krohotali, misleč: „Stara navada železna srajca!“ Igralci se niso zmotili. Tri dni sicer njihovega tovariša nihče ni videl niti blizu omenjene gostilne niti v njej, a tretji dan — bil je ravno božični večer — odpro se najedenkrat vrata in med igralci je stal on, ki je rekel, da ne bode nikoli več igral. Celo društvo ga je z veseljem pozdravilo. Vsak mu je dal piti iz svoje čaše in ponudili so mu njegov star prostor.

Igrali so z nova in pozno v noč. Jurij tako se je imenoval prišlec, dobival je zopet vedno. Ko je zadonel v farni cerkvi zvon in je klical kristjane k polnočnicam, razšli so se igralci. Jurija je peljala pot mimo pokopališča in cerkve. Trdno, akoravno že malo vinjen je stopal naprej. Ne daleč od cerkve je zagledal nekaj svetlega in ko je prišel bliže k cerkvi, spoznal je kopico majhnih psov, ki so imeli žareče gobce. Psi so mu šli nasproti in so postajali vedno večji. Groza obide Jurija in hoče se izogniti, a v hipu so ga oklenili psi v velikosti konjski, tako da ni mogel niti na desno niti na levo. Bližali so se mu vedno bolje in bolje. Strahu je trepetal po vsem telesu. V tej zadregi se spomni, da je slišal nekdanj, da se vrag najbolje križa in molitve boji — kajti vedel je, da psi ne morejo nihče drugi biti, kakor peklenščeki, ki so prišli po njega, ker je prelomil prisego. — Hitro je segel v žep po molek, katerega je vedno nosil s seboj. Začel je pobožno moliti — in glej! psi so mu pustili prostora, da se je lahko pomikal naprej in tako je došel domov pred vrata. Z vso močjo je butnil na nje, tako da so popustili vsi žebli in da se je zlomila ključavnica. Na glavo je padel v vežo, zavpil je prestrašeni ženi: zapri! in omedlel je. Žena je zaprla vrata s trudom in potem ga je jela močiti z vodo in kislecem. Kmalu se je mož zavedel, ali govoril je zmedeno, tako, da žena ničesar ni umela. Komaj ga je spravila v posteljo. Preplašeno je gledal okoli in klical ženi: „Ali je vidiš, ali je vidiš, tam pri oknu kako tišče žareče gobce v sobo, Bog mi pomagaj!“ Na to se je obrnil k steni, pokrtil z odejo glavo in začel moliti. Ko je odmolil, začel je zopet iz nova in iz nova. Žena je prestrašena hodila po sobi, in vlegla se je še le, ko je zaspal njeni mož. Bila je nekoliko pomirjena, a zaspati vendar dolgo ni mogla. Ko je zjutraj vstala, spal je

mož mirno. Opravila se je in šla je k božji službi. Tudi mož je kmalu za tem vstal in šel v cerkev in po božji službi k župniku. Povedal mu je vse, kar se je zgodilo. Ta ga srpo meri in mu reče: „Sedaj iščeš pri meni pomoči?! Zakaj ne držiš prisego!! Sam si kriv!“ Mož je začel prositi župnika, naj mu pomaga, naj bere za njega sv. mašo. Obetal mu je da ne bode nikoli več lahkomišno ravnal. Župnik mu obljubi. Pomirjen se poda mož domov, kjer je našel ženo, ki je bila že radi njega nemirna. Povedal ji je vse, kar se je zgodilo. Ko je pa solnce zašlo za gore, ni smel mož tri dni od tega več iz sobe, kajti takoj so ga napadli psi in tudi v sobi ni imel miru, ker je vedno skozi okno zrlo polno pasjih glav. Dve maši še je plačal in rešen je bil. Od tega časa ga nikdo ni več videl pri igri, in nikdo ni mogel reči da bi Jurij, bivši igralec prelomil prisego.

J. K. Poljanec.

Kako so se rešili trije vojaki iz zlodjeve sužnosti.

Rujno vince so pili trije bratje vojaki v neki gostilnici, pili so tako dolgo, da so zapili vse denarje, katere so premogli. A jenjali niso piti, pili so še več, in čim več so pili, tim bolje jim je dišalo vino. A kedo bo plačal, kedo nas rešil, da ne napravimo cesarske oprave? Tako so se jeli prašati, ko se je bližal mrak, ko jim je že jelo vino mešati pamet. „Vesta kaj?“ pravi najstarejši bratov, pokličimo hudiča in on nam prinese denarja. Nič družega nas ne reši sramote in vojaške kazni.“ „Dobro!“ pritrčila sta mu mlajša dva in klicali so ga. Na prvi klic je zagrmelo pod njimi, na drugi klic se je odprla zemlja, na tretji klic se je prikazal zlodej v vojaški obleki. Bratje sicer junaški vojaki, so se vender prestrašili prikazni, a kmalu jih je minila groza.

„Dam vam denarja, kolikor hočete,“ prišel je zlodej, „a povem vam, da pridem čez dvajset let po vas. Ali ste zadovoljni?“

„Kaj pa, moramo biti!“ odgovorili so bratje jednoglasno in vrag jim je dal obilo denarja. In tako so prišli trije bratje v njegovo sužnost. Pa niso bili nič kaj zadovoljni. Za to so mislili, kako bi se oprostil. Pustili so vojaško službo in podali so se križem

sveta, vsak na drugo stran, iskat rešitve pomenivši se, da se snidejo čez tri leta na jednom in istem prostoru.

Dolgo je že hodil najmlajši brat in prišel je v velik gozd. Sredi gozda je stal velik grad, ki je bil odprt na vseh straneh, kakor da ne bi bilo nikogar v njem. Ker se je že mračilo, stopil je v grad, da bi v njem prenočil. Srečal je zelo starega moža in prosil ga je prenočišča. Starček ga je vprašal, česa išče tukaj, kajti tu je deveta dežela. Brat mu je povedal, da išče odrešenja iz sužnosti zlodjeve poprosivši ga, naj mu pove, če vé, kako bi bilo mogoče rešiti se. Starček mu reče na to, da naj gre dalje, da bo prišel do drugega gradu, morda bo tam zvedel, kar želi. Na to se vleže brat v odkazano mu posteljo in sladko zaspi.

Drugi dan, še ni bila zora na nebu, napotil se je dalje, zahvalivši se starčku za prenočišče. Hodil je cel božji dan in zvečer je prišel v velik gozd, v katerega sredini je našel visok grad. Da bi prenočil v njem, stopil je vanj in našel je starčka, ki je bil starejši, a manjši od prvega. Poprosi ga prenočišča, a starček ga vpraša, česa išče v deveti deželi. Brat mu odgovori tako, kakor je odgovoril prvemu. Starček pa mu reče, da mora iti dalje, morda zve v tretjem gradu, ki je dan hoda od tukaj. Na to mu odkaze posteljo in brat se vleže k počitku. Ni se še zora prikazala drugega dne, a brat je bil že po konci. Zahvalivši se starčku za prenočišče, odpotoval je dalje. Hodil je cel dan in na večer je prišel do visokega gradu, ki je stal sredi velikega gozda.

Tudi tukaj se mu je tako godilo, kot prvo in drugokrat, le starček, katerega je srečal v gradu bil je starejši in manjši od prvih dveh.

Prenočivši tukaj, napotil se je v četrti, peti in šesti grad. Od jednega do drugega je hodil po jeden dan in starci so bili vedno starejši in manjši. V šestem gradu je bil starček tako majhen, da je sedel v škafu.

Tudi tega je prosil prenočišča, kot prejšnja in povedal mu je na njegovo vprašanje, česa da išče. Starec mu ni rekel iti dalje, ampak velél mu je, naj se skrije v sobi, katero mu je odkazal v prenočišče, naj budi do polunoči in pazno posluša.

Kakór mu je starec naročil, tako je tudi storil. Težko je že pričakoval polunočne ure, a prišla je kmalu. Odprla so se vrata in pridrvela se je množica malih škratov v sobano. V njihovej sredini je bil njih gospod. Spoznal ga je brat, ki je tičal za odprtimi vrati gledajoč skozi špranjo (razpoklino), kaj se godi v sobi.

Vrag je prišel svojim služabnikom tako:

„Jaz imam v svoji mreži tri brate vojake. Oni iščejo rešitve, a ne bodo je našli, kajti oni ne vedo, kaj bi je rešilo.“

„„Kaj pa bi je rešilo?““ vprašali so jednoglasno lvražji sužabniki.

„Pokazal jim bom na dan, ko pridem ponje“, — nadaljeval je njihov glavar — „uro iz zlata in vprašal jih bodem, kaj da je ta ura? Noben mi ne bode znal odgovoriti, da je konjska glava. Pokažem jim pa še potem leseno mizo vprašajoč je, kaj je ta miza, in nobeden mi ne bode znal odgovoriti, da so človeške kosti. V tretjič pa jim pokažem belo rjuho, vprašajoč je, kaj je ta rjuha, in noben mi ne bo znal odgovoriti, da je človeška koža.“

„Dobro!“ — zavpili so zlodjevi služabniki „bratje so tvoji.“ Na to so krohotaje zapustili sobano in brat je vesel legel v posteljo ter si dobro zapomnil, kar je videl in slišal. Drugi dan na vse zgodaj se je podal vesel nazaj iskat svojih bratov, da bi jima povedal, da so rešeni vražje podložnosti. Čez dolgo časa je prišel na omenjeni kraj in našel je svoja starejša brata žalostna na torišči, kajti pretekla so ravno tri leta, ko so se razišli. Naznanil jima je vse in pregnal jima je žalost in strah.

Kmalu pa je prišel čas, ko bi se morali po pogodbi vdati popolnoma vražji objasti. Zbrali so se na omenjenem prostoru čakaje hudiča.

Hudoba se ni nič zakasnela, prišla je o pravi uri ter seboj prinesla zlato uro, leseno mizo in belo rjuho.

„Kaj je to?“ vpraša vrag najmlajšega brata držeč mu zlato uro pred oči — „Kaj je to? Ako uganete, rešeni ste moje sužnosti!“

„I kaj bo to?“ — odgovarjali so jednoglasno bratje — „to je konjska glava!“

Vrag se je stresel.

„Kaj pa je to?“ vpraša srednjega brata, kazoč mu leseno mizo, — ako še to uganete rešeni ste!“

„I kaj bo to?“ — odgovarjali so jednoglasno bratje — „to so človeške kosti!“

Vrag se je še huje stresel.

„Kaj pa je to?“ vpraša najstarejšega brata. držeč mu belo rjuho pred oči.

„I kaj bo to?“ — odgovarjali so bratje jednoglasno — „to je človeška koža!“

Zlodej se je stresel tako, da se je pretresla zemlja. Vrgel je vse ob tla tako, da se je razneslo na solnčni prah in odbežal je rjoveč kakor ljuti lev.

Tako so bili bratje rešeni hudičeve sužnosti.

J. K. Poljanec.

Zlati golobček.

Nekem lepem gradu je živel bogati grajščak s svojo hčerko. Imel je mladega hlapca, katerega je jako čislal.

Prigodilo se je, da je šel grof k svojemu sosedu na lov. Pozabil je pa doma puško, s katero je vse zadel, kar je hotel ustreliti. Rekel je, da bi unemu, kateri bi mu to puško prinesel, dal svojo hčerko za ženo. To je slišal njegov hlapec. Z božjo pomočjo spremenil se je hitro v zatega goloba ter je odletel proti grofovskemu gradu. Tam je potrkal s svojim zlatim kljunčkom na grofičino okno, katero mu je hitro odprla. Tukaj se je spremenil zopet v človeka in ji povedal, po kaj je prišel, na kar mu je prinesla puško. Rekel ji je tudi, da naj mu izdere jedno zlato pero in si ga dobro spravi. Potem je pa zopet hitro odletel.

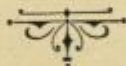
Ko je priletel zopet do grada, v katerem je bil njegov grof, spremenil se je zopet v človeka. Tu ga je pa zagledal onega grofa hlapec, da nosi puško. Ker bi tudi on rad dobil obečano nagrado, zato je tega ubil, zakopal ga v gnoj in puško odnesel grofu. Grof je bil vesel, da je dobil puško in se je odpravil na lov.

Iskal je svojega hlapca, ali ni ga mogel nikjer

najti. Zaradi tega je bil jako žalosten. Ko je lov minol, vzel je unega hlapca domov, da bi mu dal svojo hčer za ženo. Ali ko ga je ona zagledala, ni ga hotela nikakor za moža vzeti in je zmiraj trdila, da temu človeku ni dala puške, nego njihovemu domačemu hlapcu. Ali grof se ni dal prepričati, nego jo je silil, naj bi vzela tega hlapca. Ona je zmeraj zaradi tega jokala.

Med tem so pa pri unem grofu, kjer je bil grof na lovu, začeli gnoj na njivo voziti. Ko so prekopavali gnoj, zletel je zlati golobček iz gnoja in je odletel proti gradu. Tu je zopet potrkal na grofičino okno, da bi mu odprla. Hitro se je spremenil v človeka. Grofičina je poklicala očeta in je rekla, da je temu dala puško. Za dokaz tega pokazala mu je zlato pero. Hlapec se je zopet hitro spremenil v zlatega goloba in ravno ono pero mu je manjkalo, katero je imela grofičina. Še le zdaj je grof verjel trditvi svoje hčere. Unega hlapca so pa poklicali v sobo in ga vprašali, kaj uni zasluži, kdor siromaka ubije in mu vse vzame. Odgovoril je, da zasluži, da bi ga s štiri konji raztrgali. To so tudi ž njim storili. Potem so pa naredili svatbo in so se dobro gostili.

Podzemelski.

Kazen po smrti.

Mela je mati sinčka, katerega je ljubila čez vse. Vedno ga je nosila na rokah po noči in po dnevu. Dopustila mu je vse, za nobeno napako ga ni kaznovala. A sinko se je temu privadil, bal se ni svoje matere, če je tudi kaj napačnega storil. Vse mu je mati morala spolniti in če se ni njegova želja izpolnila, vzdignil je majhno roko nad materjo in udaril jo je po lici. Mati je trpela in ni ga odvadila tega. A dolgo to ni trpeło, sin je umrl. Hudo je žalovala mati po njem, po noči in po dnevi je točila bridke solze, kajti bil je jedini otrok. Sedaj je bila čisto zapuščena, njen up, da bi kdo v starosti skrbel za njo, bil je pokončan. Prosila je vedno Boga, da bi jo vzel k njenemu edinemu otroku. Na majhno, z zeleno trato pokrito gomilo je hodila vsak dan klečat, povzdigovala je oči proti nebu in točila je bridke solze.

Dolgo je klečala necega dne na gomili in molila. Ko je mislila splakana se vrniti domov, začuje nek otročji stok pod zemljo in nek šum. Zemlja se odpre in iz gomile se prikaže otročja roka. Mati jo je takoj spoznala. Zelo se je prestrašila in hitela je s pokopališča naravnost h župniku vprašat za svet, kaj hoče storiti in kaj vse to pomeni. Župnik, mo-

der mož, ji reče, da se je s kako rečjo pregrešila. Malo začne premišljati in jo vpraša, če jo je morda sinko kedaj udaril, in če ga ni za to kaznovala. Žena pripozna in župnik ji svetuje, naj vreže brezovo šibo in naj bije tako dolgo po roki, da izgine zopet v črni zemlji, kajti otrok mora trpeti kazen na unem svetu, katere ni prejel na zemlji. Žena je storila tako, kakor ji je svetoval župnik in glej — roka je izginola zopet. Sin je bil rešen.

J. K. Poljanec.

Kako sta se mož in žena pomirila.

Neki mož je vedno pretepal svojo ženo, ker mu ničesar ni po godu storila. Necega dne pa sreča gredoč po svojih opravkih neko ženo. Hitro si nekaj domisli in začne nepremično zreti proti nebu. Žena ga vpraša:

„Kaj pa gledate tako nepremično?“

Mož ji pa odvrne: „Ravno sem padel iz nebes in gledam, kje je tista luknja, iz katere sem padel, da bi se zopet splazil v nebesa!“

„O joj! iz nebes ste padli? Ali ste videli tam mojega ranjcega moža?“

„Kaj pak! saj sva najboljša prijatelja!“

„Kako pa mu kaj gre, ali mu ničesar ne manjka?“

„Prav dobro se mu godi in nič družega mu ne manjka, kakor denarjev!“

„O joj! ali bi mu vi ne hoteli nesti kaj denarjev? Saj jaz možu rada pomorem.“

„Zakaj pa ne? Le dajte!“

Žena mu je naložila polno vrečo denarjev, da bi je nesel njenemu možu v nebesa.

Mož pa jo je hitro pobral domov in se ni mogel smeha vzdržati.

„No!“ rekel je svoji ženi, „sedaj te ne bodem več pretepal, ker vidim, da je še več neumnejših žensk na svetu, kakor si ti!“

I. K. P.

Star vojak s tremi krajcarji.

Zivel je pri nekem polku že zelo star vojak, ki ni bil za nobeno rabo več. Prosil je tedaj za odpust in za jednega konja. Dali so mu odpust in starega konja. Na tem je jahal iz mesta. Jahal je nekaj časa in srečal je berača, ki je bil zelo raztrgan. Vojak ni imel več, kakor tri krajcarje, in dal je jednega beraču. Berač se je zahvalil in vojak je jahal dalje. Srečal je drugega berača, ki je bil bolj strgan kot prvi. Tudi temu je dal krajcar. Berač se je zahvalil in vojak je jahal z zadnjim krajcarjem dalje. Srečal je tretjega berača, ki je bil še bolj raztrgan, kakor prejšnja dva. Vojak je bil usmiljen in dal je tretjemu zadnji krajcar. Na enkrat sta bila še ona dva berača na mestu. Vojak se je prestrašil misleč, da so ubogi berači kaki razbojniki, ki ga mislijo umoriti. A ni bilo tako. Dozdevni berači pa so bili: Krist, sv. Peter in sv. Jožef. Krist je vprašal vojaka, kaj zdaj hoče za plačo. Dasiravno je sveti Peter vojaka opominjal, kazaje mu s prstom proti nebu, da naj ne pozabi nebes, pozabil je vendar na najboljše in izvolil je te le reči: Tako mošnjo, ki bi bila vedno polna denarjev, tako krušnico (mizni prt), ki bi vedno dajal jesti in tako vrečo, v katero bi moral vsak, kakor bi posestnik vreče zahteval. Le nazadnje se je zmislil na nebesa, a prepozno je bilo.

Vojak je jahal dalje in postal je lačen. Razgrnil je krušnico na trati in imel je obilo jedi. Nasitil se je, a konj je bil lačen. Vzel je tedaj drobtino kruha, da bi jo dal konju. A ta zrasede namah tako velika, da jo mora razrezati ter mu dajati kosce. Nasitil je konja in napojil ga je. Jezdil je dalje in prišel je ves utrujen v neko mesto, kjer je na več krajih prosil prenočišča, pa ga ni mogel dobiti. Napotil se je torej v bližnji grad, o katerem so mu pripovedovali, da hodi vanj strašit in da ondi človeku ni bivanja. Vojak pa se strahov ni prav nič bal. Dospevši v grad, pripravil si je v prazni sobi ležišče, kjer je hotel prespati tisto noč.

Ko se je bližala polnočna ura, začne se ves grad tresti: vrata se odpro in proti vojaku se pripodi goreča pošast.

„Čakaj, čakaj, prijatelj, nikari tako hitro! imava se nekaj pogovoriti!“

Na to je odprl vrečo rekoč: „Noter!“ in hudoba je bila notri.

Na to se privali druga pošast še huje pred vojaka.

„Počasi, počasi prijatelj, imava se nekaj pogovoriti!“

Odprl je vrečo rekoč: „Noter!“ in hudoba je bila v vreči.

Privali se tretja pošast hujša od prve in druge.

„No hentaj! koliko pa vas je?“

„Še tri tisoč!“

„Le vsi noter v vrečo!“

Na njegovo besedo bili so vsi vragovi v vreči.

Drugi dan je nesel vrečo v mesto, poiskal je najboljše kovače, take, ki so imeli tri cente težka kladiva, in dal je hudobe razkovati. Kovači so vse razkovali razven jednega, ki je tičal v vrečinem kotu. Ta je brzo letel v pekel, da bi povedal, kar se je zgodilo z njegovimi tovariši.

Od tistega časa pa je vojak lahko živel v svojem gradu in godilo se mu je dobro. A videl je, da se mu bliža smrt. Naročil je torej svojemu slugi, da ga, ko bode umrl, ne smejo preobleči.

Kmalu potem je umrl in preoblekli ga niso. Zvečer je šel najprej pred pekel. Že od daleč ga je zagledal oni hudobec, ki je komaj ušel iz vreče smrti. Na ves glas je začel upiti in klicati tovariše svoje, da mu naj pomagajo tiščati peklenska vrata.

„Sedaj gre tisti, ki je dal tri tisoč naših tovarišev razkovati. Pojdite, pomagajte, pomagajte!“ Tako je upil in cel pekel je letel vrat tiščat.

„Aha, tukaj že zapirajo!“ izpregovoril je vojak, „pa grem proti nebesom!“

Odšel je in prišel do cilja. Sveti Peter je stal pred vrati.

„Le beži, le beži, ti si že plačo dobil na zemlji!“ krega se sveti Peter, a vojak ne gre.

Takrat pa je umrla neka zelo pobožna žena in prišla je pred nebeška vrata. Sveti Peter jo spusti noter. V istem trenutku pa vtakne vojak nogo med vrata, tako da sveti Peter ne more zapreti.

„Beži, vzemi proč nogo!“ jezi se sveti Peter, „ti si že na zemlji dobil plačilo za svoje tri krajcarje!“

„Le čakaj, saj ne morem noge ven potegniti, če tako tiščiš. Odpri vender malo!“

Sveti Peter je še malo odprl in vojak je še bolj porinil nogo med vrata. Sveti Peter se je sedaj še bolj jezil in najbolj ga je razkačilo to, da je vojak vrgel svojo vrečo v nebеса in jo zahteval nazaj.

Zdaj ga je sveti Peter moral noter pustiti, ker je vedel, da mu na vsak način pride v nebеса.

Veselo poskoči vojak k svoji vreči, vsede se nanjo rekoč: „Zdaj me pa ne more nihče od tod zapoditi, ker sedim na božjem in na svojem!“ Podili ga niso in tako je vender ostal v nebesih.

I. K. P.

Zakleta deklica.

Zivela je nekoč deklica, katera je imela jako hudo mačeho. Nekega jutra se je deklica baš spletala, ko je mačeha na njo zavpila, naj gre po vode. Ona ji odgovori, da bo precej šla samo naj se prej splete. Tako je trikrat na njo zavpila, ko pa še ni šla, zaklela je mačeha, da naj bo ovca. To se je tudi v resnici zgodilo, ko je prvič s škaфом vodo zajela. To je pa videl nek mladeneč, ki je šel do studenca za njo, da bi se z njo razgovarjal. Ona je vzdignila škaf na glavo in ga je počasi nesla domov. Ko je to opazil mladeneč, prisegel je, da jo hoče rešiti, ker se mu je dekle smililo. Šel je k njeni mačehi ter jo je prosil, naj bi mu dala to ovco za ženo. Mačeha se je dolgo branila, nazadnje pa je vender privolila. — Po noči se je pa ovca vsakikrat slekla, pa je bila spet v človeški podobi. Ne dolgo po tem in obhajali so ženitovanje. Ko so legli vsi spat, delal se je tudi ženin, kakor da bi spal, da bi videl, kaj bo njegova žena naredila. Ko je ovca videla, da vsi spe, slekla si je kožo, djala si jo pod glavo ter sladko zaspala. Ko je ženin to opazil, vzel je tiho kožo, pa jo je vrgel v peč, da je zgorela. Ko se jo ona zjutraj zbudila, in ni mogla kože najti, začela je bridko jokati. Ženin se je pa razveselil ter ji povedal, da je kožo vrgel v peč. In tako je bila njegova žena rešena mačehine zakletve.

J. P.

O močnem kovači.

Nekdaj je živel jako reven oče, ki je imel jedinega sina. Ta je nekoč rekel očetu: „Oče, ne moreva več shajati, šel bom, da se naučim kakemu rokodelstvu. Šel je po svetu, pa je prišel do nekega kovača, katerega je vprašal, ali bi ga vzel za pomagača. Ker je kovač ravno potreboval dobrega delavca, sprejel je dečka. — Deček je koval in koval, a vender mu delo ni šlo prav izpod rok. Ko mu je kovač nekoč rekel: „Vdari po železi!“ vdaril je tako, da se je naklo z železom vred pogreznilo v zemljo, in da je je kovač jedva izkopal. Mojster mu je na to rekel, da ni za nobeno rabo. Pomagač ga je vprašal, kaj mu bo dal za plačo. Kovač mu je pa porogljivo velel, naj si vzame v kotu železen drog, ki vaga osem in dvajset centov. Jedva je spregovoril, že je mladeneč zagrabil drog ter ga odnesel. Hodil je dolgo po svetu, pa je prišel do nekega mlinarja, kateri je mlinske kamne v zrak lučal ter ga je vprašal, kaj dela. Mlinar mu je odgovoril, da se kamenčka. „Hodi z mano!“ pravi mladeneč, „idiva po svetu, ker sva oba jednako močna.“ — Odpravila sta se, pa sta prišla do nekega človeka, kateri je hrastje krčil. Vprašata ga, kaj da dela. „Hrastje krčim.“ Rekla sta mu: „Mi trije smo jednako močni, pa pojdimo skup po svetu.“ Šli so čez

vode in gore, čez hribe in doline, pa so prišli do nekega gradú, v katerem so bile tri zaklete deklice. V grad pa je smuknil majhen star možiček, ki je ročno vrata za seboj zaprl. Potniki mu velé, naj odpre, da bodejo notri prenočili, ker so že hudo utrujeni. Starec pa je vrata še bolj pritiskal in ni hotel odpreti. Zdaj je zgrabil kovač svoj drog, vdaril trikrat po vratih ter je razbil. Stopili so noter ter so našli v jedni sobi kosilo za štiri ljudi pripravljeno. Ko so se najedli, velel je kovač možičku, naj jim pokaže tri zaklete deklice. Starec jih je peljal v klet, kjer je bil strašen prepad pa je rekel, da so tam notri zaklete deklice. Ko so to zvedeli, rekel je kovač, naj gre mlinar ž njim na lov, hrastokrčezu pa je zapovedal, naj doma kuha. On je kuhal in kuhal, pa je prišel k njemu star možicelj, ki ga je prosil malo kruha. Ni mu ga hotel dati, ker ni utegnil. Berač pa ga je zmiraj prosil in prosil dokler mu ga ni dal. Ko je dobil kruh, začel se je tako tresti, da mu je (kruh) padel iz rok. Začel je kuharja prositi, naj mu ga pobere, sam ga ne more, ker je že jako star. Kuhar se je res pripognil, da mu pobere kruh, ali v tem je že starec skočil nanj, pa ga je tako namlatil, da je revež jedva ustal. Dozdevni berač bil je namreč sam škrat. Ko sta dospela una dva z lova domov, povedal jima je kuhar, kaj se je zgodilo, in zakaj ni mogel skuhati kosila. — Zdaj je rekel mlinar, da ostane on doma v kuhinji, njega pa tisti možicelj gotovo ne bo opeharil. Ostal je in una dva sta odišla na lov. A zgodilo se mu je ravno tako, kakor njegovemu predniku. Tretji dan pa je ostal sam kovač doma. Tudi takrat je prišel uni starec. Kovač mu je dal kruha, a ko je berač spustil kruh na tla, vzel je kovač svoj železen drog in ko je škrat hotel skočiti nanj, vdaril ga je z drogom tako, da se je takoj zvrnil ter ga je potem tako tolkel po kuhinji, da mu je komaj

unesel peté v svoj brlog. Kovač je šel za njim ter mu velel, naj mu pokaže tri zaklete deklice. Ker pa možicelj tega ni hotel storiti, poklical je kovač povrnivša se tovariša, z drogom pošteno naklestil starca ter mu zapovedal, da jih je peljal v klet k prepadu, kjer jim je moral pokazati tri zaklete deklice. Vgledali so jih doli v prepadu: prva je predla, druga vezla a tretja pa je šivala. Ker je bil prepad globok, šli so po vrv ter so prvo navezali tistega, ki je hrastje, krčil. In šel je doli, ali ko je prišel do sredine, začelo ga je nekaj srbeti in grizti. Zatorej je dal znamenje, da ga tovariša spet gori potegneta. Potlej so navezali mlinarja. Tudi on je prišel samo do srede, pa ni nič opravil. Zdaj se je pa navezal kovač in vzel je svoj železen drog sabo. Ko je prišel do srede, začelo je tudi njega grizti in praskati, toda otepal je s svojim drogom na okolu, da se je kar iskriilo. Tako je srečno prišel doli. Našel je ondi škrate, kateremu je zapovedal, naj mu ročno pokaže starejšo deklico, inace bo rabil svoj drog. Ko mu je pa škrate navzlic temu ni hotel pokazati, kresnil ga je nekolikrat po hrbtu in precej mu jo je privedel. Kovač jo je navezal k sebi na vrv ter dal znamenje, da sta ju tovariša potegnila gori. Šel je po tem nazaj in škrate mu je moral izročiti srednjo deklico. Tudi njo je srečno spravil iz prepada. Ko je v tretje prišel doli, ni privezal zadnje deklice na vrv, nego velik kamen, potem pa je tovarišema dal znamenje, da bi potegnila. Tovariša misleča, da se je kovač navezal z najmlajšo na vrv, bila sta mu nevošljiva, pa sta rekla: „Zakaj bi ta umazanec delil znama grad, spustiva ga rajše doli, da se razbije. Ko sta vrv privlekla do sredine, prerezala sta jo, da je kamen z vso močjo priletel nazaj. Mislila sta, da sta tako ubila kovača. Kovač pa je z najmlajšo deklico hodil po prepadu in gledal, kako bi spet prišel na svet. Tako je prišel do nekega morja,

kjer je ob bregu v velikem ptičjem gneždu zagledal sedem mladičev. Priplaval pa je som, kateri je hotel mladiče požreti. Ker so se kovaču ptički smilili, vzel je naglo sedem kamenov, pa jih je vrgel v somovo žrelo. Čez nekaj časa pa je priletela starka ter je kovača vprašala, kaj hoče imeti za plačilo, ker ji je rešil mladiče. On jo je pa prosil, naj njega in deklico odnese iz strašnega prepada. To je starka tudi storila. Ko je došel v grad, očital je svojim tovarišema, kako grdo sta ž njim ravnala ter ju zapodil iz gradu. Napravil je po tem veliko gostijo; prišlo je mnogo gospodov, gospâ in gospodičin, ki so se ondi izvrstno gostili in pečenega purana jedli, Jaz sem tudi bil ondi, se dobro gostil, popival in popeval; dali so mi iz naprstnika jesti in iz rešeta piti, pa mi je še zdaj jezik moker.

J. P.

O mačjem orači.

Imel je nek gospod lep travnik, na katerem je raslo lepo seno. A vse to ni gospodu nič koristilo. Ko je mislil travnik pokositi, prišlo je nekaj po noči in je poteptalo vso travo, tako da kosci niso mogli kositi. A gospod je bil bogat in zato je obljubil unemu, kateri mu poizve, kaj da tepta njegov travnik, dosti denarja.

Oglasilo se je mnogo ljudi obetaje, da hočejo poizvedeti. Vsako noč je šel po jeden stražit, a vsak je zaspal na straži.

Imel pa je takrat nekje nek oče tri sinove. Dva sta bila pametna, a tretjemu najmlajšemu pa je malo manjkalo, kakor sta pravila brata. Vedno je čepel na peči. Vprezal je dve mački k lesenemu oralu, katero je naredil sam, in delal je po peči ogóne in brazde, kakor kak orač. S tem se je pečal in družega dela ni poznal. Tudi k temu je prišla vest o zagrešenem travniku in o denarjih, katere je obljubil bogati gospod unemu, kateri poizve, kdo da tepta po noči njegovo travo.

Vbogi bratje bi si radi kaj prislužili in zato se poda prvi večer najstarejši na stražo. Zaspal je, kakor vsi prejšnji stražari in videl ni ničesar. Povrne se otožen domov. Drugi večer gre drugi brat. Da ne bi zaspal kakor starejši, nareže si šib, ošpiči je in je za-

bije v zemljo. Na to vleže in nagne glavo čez ošpičene šibe, da bi se vsaki pot zbodel, kolikokrat bi se mu jelo dremati. Vse ni pomagalo nič, zaspal je. Zgodaj se vrne jezen in otožen domov.

„No, koliko denarja sta dobila, kaj sta videla?“ norčuje se ž njima brat na peči.

„Ti budalo, ti boš več poizvedel kakor midva! pa pojdi ti!“ pravita mu starejša brata.

„Saj tudi pojdem!“

Špekli so mu iz pepela potico in dali so mu piti čiste vode, ne tako kakor sta dobila starejša brata, pšenično potico in dobrega vina.

Najmlajši brat je vzel vrečo iznad peči, zavezal je v njo mačke, oralo in bič in odšel je.

Po noči že pride na travnik, odveže vrečo in začne z mačkami po travniku orati. Pri tem delu se mu ni dremalo. Ko pride enajsta ura, pridirjajo na travnik trije konji in začno po njem divjati.

Prvi, bil je žolt, pravi: „Snemi mi uzdo! Tretji brat uboga in sname konju uzdo raz glavo, konj pa mu reče: „Hrani dobro uzdo, da je drugi nihče ne dobi. Ko me boš potreboval stresi mojo uzdo in na torišči ti bodem!“ To izgovorivši je izginil.

Na to pridirja bel konj k njemu in mu reče: „Vzemi mi uzdo raz glavo!“ Brat uboga in sname konju uzdo. Tudi belec mu dé: „Hrani dobro uzdo, da je drugi nihče ne dobi! Ko me bodeš potreboval, stresi mojo uzdo in na torišči ti bodem!“

Tako mu je rekel ter izginil.

Na to pridirja črn konj k njemu in mu reče: „Snemi mi uzdo!“ Brat uboga in sname konju uzdo. Črnc mu veli; „Hrani dobro uzdo, da je nihče ne dobi! Ko me bodeš potreboval, stresi mojo uzdo in na torišči ti bodem.“

Tako mu je rekel ter izginil.

Brat pa je pobral svoje mačke, oralo in bič, djal

je vse v vrečo, na vrh pa uzde; zavezal je vrečo in napotil se je domov na peč. Tukaj je zopet odvezal vrečo, izpustil svoje mačke in oral je meni nič, tebi nič, kot prej po peči. Brata pa sta se debelo smejala.

Raznesla se je pa v istem času vest, da ima nek kralj pol kraljestva in svojo hčer za stavo. Kralj je dal napraviti okolu tretjega nadstropja v svojem gradu močen oder in dal je obesiti na njem kraljičin svilen robec, njen zlat prstan in šopek lepih cvetlic, katerega je pripravila sama bodočemu ženinu. Razglasiti je dal potem po celem svojem kraljestvi, da uni dobi kraljevo hči za ženo, kateri v treh dnevih preskočivši tri nadstropja odnese robec, prstan in šopek. Zbralo se je mnogo gospode pred kraljevo palačo; zbralo se je mnogo lepih in junaških mladeničev iz devetih dežel, da bi poskušali svojo srečo. Tudi naša dva brata sta zvedela o bogati kraljicini in kraljevi stavi. Prosila sta očeta, da jima kupi lepa konja in lepo obleko, morda ona pridobita lepo kraljičino in pol kraljestva. Oče usliši njijino prošnjo, kupi jima lepa konja in lepo obleko. Podala sta se za srečo.

A tudi najmlajši brat je hotel poskusiti svojo srečo. Vzel je uzdo žoltega konja in stresel jo je. Konj je pritekel. Brat je vsedel nanj in glej! kako se je spremenil. Bil je tako lepo oblečen, tako lep, kakor nobeden drugi. Hitro je prijahal pred kraljevo palačo. Vse se je čudilo neznanemu vitezu, tudi njegova lastna brata. Preskočil je hitro tretje nadstropje, vzel je svilen robec in odjahal ravno tako hitro, kakor hitro je prišel. Vse se je čudilo lepemu jezdecu. Ko je prišel domov, je vzel uzdo konju z glave, spravil jo je, kakor tudi svilen robec na peč v vrečo in oral je meni nič, tebi nič s svojimi mačkami po stari svoji navadi. Na večer sta se vrnila brata otožna domov in pripovedovala sta dogodbo o lepem vitezi na kraljevem dvoru. Drugi dan sta se podala brata zopet na kraljevi

dvor in najmlajši brat tudi ni ostal doma. Vzel je uzdo belega konja, stresel jo in konj je stal pred njim. On je sedel nanj in bil je čil junak. Jahal je pred kraljevo palačo, kjer je bilo zbrano že mnogo junakov lepih in čvrstih. Vse je čakalo neznanega viteza in ko je prišel, gledalo je več zavidljivih oči nanj. Konj je preskočil tretje nadstropje in junak je vzel zlat prstan. Ne meneč se za nobenega odjahal je hitro. Ko je prijahal domov, vzel je konju uzdo z glave. Konj je odšel in brat je začel shranivši uzdo in prstan v vrečo, z mačkami orati po peči.

Na večer sta prišla brata domov. Ne zmené se za brata na peči, pogovarjata se o lepem vitezi na kraljevem dvoru. Brat na peči pa vpije: „He! bistahar bistahar!“ in orje z mačkami naprej.

Prišel je tretji dan. Brata sta zopet jezdila na kraljevi dvor; a tudi tretji brat ni hotel ostati doma na peči. Vzel je uzdo črnega konja in stresel jo je. Konj je stal pred njim. Brat sede nanj in bil je lep junak, lepši, kakor vsi uni, ki so stali pred kraljevo palačo. Hitro je prijahal pred grad in preskočil tretje nadstropje. Vzel je lep šopek, katerega je pripravila kraljičina sama svojemu ženinu, in odjahal je hitro. Vse se je čudilo neznanemu junaku, celo kralj in kraljičina, ker se ni hotel nič oglasiti pri njima.

Končano je bilo, vitez si je pridobil kraljičino. Jeli so se pripravljati za svatbo, misleč, da bo kmalu prišel junak po svojo nevesto; a ni bilo že tri mesece o njem ne duha ne sluha.

Kralj je zato naznanil po vseh deželah, da se naj kraljičin ženin nikakor ne zadržuje, kajti kralj ga želi poznati. A ženina še le ni bilo.

Na to je dal kralj po celi svoji deželi preiskati vse kotiče, da bi našli omenjena kraljičina darila in da bi potem dotičnega človeka pripeljali pred kralja. Našli niso ničesar.

„Ali ste vsakega preiskavali?“ vpraša uni, ki je vredoval kraljeve stvari, župane vseh krajev“.

„Samo jednega ne!“ pravi nato župan iz une vasi, kjer so živeli trije bratje. „Unega nismo, kajti on se malo briga za vse, najraje orje z mačkami po peči. Ta gotovo nima kraljičinih daril!“

„Morate ga preiskati, tako se glasi kraljeva zapoved!“

Preiskali so ga, in našli so pri njem svilen robec, zlat prstan in šopek, katerega je kraljčina sama pripravila svojemu ženinu.

Moral je pred kralja in obhajali so ženitovanje.

Kraljčina in kralj nista bila nič kaj vesela, ker so dobili takega ženina v hišo. Ženin se ni mnogo briga za svojo ženo nì za druge stvari po deželi, da si je bil sedaj kraljev zet in je smel upati, da mu pride kedaj kraljevo žezlo v roke. Ostal je pri svoji stari navadi. Morali so mu postaviti tako peč, kakor jo je imel doma in oral je z mačkami, katere je prinesel za doto s sabo, po peči kakor prej pri svojih bratih, kateri so sicer od sedaj s svojim očetom živeli bolje na svojem posestvu. Kraljev zet se tedaj ni s prva z ničim drugim pečal, kakor z oranjem po peči.

Necega dne pa ide, pustivši svoje mačke, v gozd. Ko dospé v sredino, zagleda na veji majhnega hrasta viseti meč. Sname ga z drevesa in čita na njem:

„Kadar mahneš s tem mečem, padlo bo vse!“

Vzame meč in poda se domov. Tukaj ga shrani na peči in orje z mačkami po stari svoji navadi,

Prišli pa so hudi časi za kralja, hud sovražnik mu je napovedal vojsko.

Kmalu je bila nabrana vojska, za boj je bilo vse priskrbljeno; kralj se je poslovil od svojih in odrinili so v boj. A sovražnika je bilo kakor listja in trave in kralj je imel premalo vojakov, da bi premagal

sovražnika. Moral se je vrniti premagan in hudo je plakala cela dežela.

A kralj je nabral veliko vojsko, trikrat večjo od prve in odrinil je zopet na boj, da bi kaznoval svojega nasprotnika. Kraljev zet pa je ostal, kot prvokrat doma na peči pri mačkah in oral je ne meneč se, kar se godi po kraljestvu. Sedaj je sicer povedal tastu o čudodelnem meču, a stari ga je pozabil doma. Še le ko so bili daleč od doma v taboru pred sovražnikom, spomni se kralj meča. Težko mu je bilo pri srci; vrniti se ni mogel več, ker se je že drugi dan ob zori imel pričeti boj, a daleč, daleč je bilo do domovine. Težko je bilo kralju pri srci, ker je vedel, da bode premagan, kajti sovražnikova vojska je bila trikrat večja od njegove.

Poklical je tedaj svoje starejšine pred se in povedal jim je o svoji nesreči. Starejšine mu svetujejo naj pošlje brzega konjika domov, morda se vrne pred zoro.

Kralj stopi pred svoje vojake in je vpraša, kedo bi hotel prevzeti ta posel.

Oglasil se je mlad konjik. Kralj mu je dal mnogo denarja na pot in konjik je odjahal hitro. Prišel je pa do neke krčme in zelo ga je mikalo notri. Šel je in ostal je do ranega jutra v krčmi zapravljaše kraljevi denar.

Med tem pa je kraljev zet opazil, da je tast pozabil meč doma. Ni hotel, da bi tast izgubil zopet pol dežele. Hitro vzame meč in uzdo žoltega konja in strese jo. Konj je stal pred njim. Sedel je nanj in odjahal je. Ob zori je prišel do tastovega tabora. Pričela se je ravno vojska. Hitro je jahal med sovražnike in mlatil je semterje z mečem. Padlo je vse, kralj je zmagal. Vsi so hvalili junaškega jezdeca in kralj mu je podaril v spomin zlat meč okovan z dragim kamenjem. Jezdec je vzel meč in je hitro od-

jahal; videl ga ni nihče več. Tri dni prej kakor kralj je bil njegov zet doma in oral je, ko se je vrnil kralj vesel domov, z mačkami po peči. Ni se zmenil za nikogar, kralja še pozdravil ni.

Vse je bilo veselo po deželi.

Vzdignil pa se je sovražnik zopet hoteč pridobiti zgubljeno nazaj in kralj je zopet moral na vojsko.

Malo časa pred vojsko pa je našel nek dvorjan pri kraljevem zetu odlično darilo, katero je isti prejel po drugi vojski in tudi čudodelen meč.

Njegova črna duša je zdaj hrepenela po obojem.

Moral se je zato iznebiti unega, v katerega rokah je bilo to dvoje.

Kralj se je podal tretjič na boj in sedaj je šel ž njim tudi zet. Tudi dvorjan je opasal meč, a ne za sovražnike, ampak, da bi odsekal kraljevemu zetu glavo.

Kakor je sklenil, tako je tudi storil. Niso še bili daleč od domačega kraja, bilo je kakih devet ur hoda; dvorjan je potegnil meč nad kraljevim zetom, ko sta jezdila za vojsko in prebodel mu je srce.

Visoko je odskočila rudeča kri.

Pokopal je potem umorjenca ne globoko pod zemljo in jahal je dalje.

Prišli so v sovražnikovo deželo in utaborili so se. Drugo jutro ob zori se je pričel boj. Sovražnih vojakov je bilo trikrat več kot kraljevih, a kralj se ni bal nič, kajti mislil je, da bo zmagal zetov meč. Dal je poklicati zeta k sebi, a nihče ni vedel o njem ničesar. Kralj se prestraši in obupan ide v boj.

Že so se jele kraljeve čete umikati, na kar prijezdi med nje na čilem konji dvorjan in mlati z mečem, katerega je vzel kraljevemu zetu, po sovražnikih. Vse se je umikalo, vse je padalo pred drznim jezdecem. Kraljeva vojska je bila zmagonosna.

Po vojski obdaruje kralj bogato dvorjana.

Opazivši pri njem zlati meč se mu še enkrat lepo zahvali za njegovo poprejšnjo pomoč. Ponosen se je vrnil dvorjan s kraljem domov in bil je od onega časa njegov največji prijatelj.

Vrnil se je dvorjan, a kraljičin mož se ni vrnil; spaval je pod hladno zemljo. Na njegovem grobu pa je zrasla lepa rožica, ki je sladko vónjala tri ure daleč. Bilo je že od tega sedmo leto. Na kraljevem dvoru niso več pogrešali unega, ki je oral na peči z mačkami; nihče ga ni pogrešal, ni kraljičina, katera se je pripravljala na poroko z dvorjanom, ni mačke, ker niso živele več. Blížal se je dan, ko se je mislila kraljičina poročiti z mladim dvorjanom.

Necega dne pa je prišla neka deklica do dehteče rožice, katera je cvetela na grobu umorjenca. Deklica jo je utrgala in o tej priložnosti je padel cvet doli na grob in skozi luknjico, katero je morda naredil dež, na mrliča, — in glej! oživel je. Vstal je, ker je bilo le malo zemlje nanj nasute in bil je čisto prerojen.

Napotil se je po svetu in prišel do kraljevega gradu, ki je bil lepo okrašen. Poprosil je v gradu, če bi ga hoteli vzeti v službo.

„Da! dobro! ravno jednega kočijaža še rabimo za jutranjo svatbo. Ostani!“

Tako so mu rekli in ostal je. Mno go dela so imeli drugi kočijaži, a novi kočijaž je gledal samo na sinje nebo. „Delaj, delaj vspodbujali so ga, a on jim reče:

„Jaz bom z bičem opravil vse!“ Vse je bilo gotovo. Kočijaži so postavili svoje kočije pred grad. Novi kočijaž pa poišče uzdi od črnega in belega konja, strese ji in konja sta stala pred njim. Vpregel ja je h kočiji in glej — njegova kočija je bila najlepša od vseh.

Nevesta se je hotela v najlepši kočiji peljati in za to je sedla v to.

Urno je vozil novi kočijaž nevesto, tako hitro, da se je vse čudilo njegovim konjem. Hitro so bili pri cerkvi, hitro sta se poročila kraljičina in dvorjan, in hitro so bili zopet doma.

Pričela se je gostija. Vse je bilo veselo. Vsak gost pa je moral povedati pri gostiji jedno pripovedko.

Ko je vsak svojo povedal, stopil je tudi novi kočijaž pred kralja in prosil je, da sme tudi on povedati svojo povest. Dovoljeno mu je bilo in pričel je:

„Imel sem jedno skrinjico z zlatim ključem. Zgubil pa sem zatega in dal sem narediti srebrnega. Jedva pa sem dobil srebrni ključ v roke, bil je tukaj tudi že zlati.

Kaj mislite, kateri ključ je bolje rabiti, stari ali novi?“

Vsi gostje so na to odgovorili: „Stari ključ, ker bo se s starim lažje odpiralo.““

Pravil jim je potem, kako se mu je godilo. Med pripovedovanjem pa je izginil dvorjan iz sobe in nihče ga nikoli ni videl več. Gostija pa vendar ni jenjala; posadili so na njegovo mesto kočijaža. —

Kraljev zet pa je ustal, vzel svoje uzde ter stopil doli na dvorišče. Tam ga je pa čakalo troje krasno opravljenih vitezov. Ti so mu rekli: „Ti si nas rešil s svojo nevstrašenostjo zakletve; bili smo namreč mi tisti trije konji, katerim si na travniku pobral uzde.“ Zahvaljuje se mu, odišli so in ni jih videl nikoli več. Gostovanje pa je končalo z občnim veseljem in vsi so še dolgo in mirno živeli.

J. K. P.

